

Ki kivel és ki ellen a megyei választásokon?

Krisztus hűségese tanúja

Hatvan évvel ezelőtt a tiszta lelkű Esterházy János rabként hunyt el

Meghirdették a közadakozást a királyfiakarcsai Magyarok Nagyasszonya szobor felállítására

Kegyelet – megemlékezések

Kaszás Attila, Szikora György

Mire emlékeztet az Aranyember? / Összetartozunk

A Felvidékről kitelepített magyarok emléknapja

Elkezdődött a Szent László-év

Elismerések, kitüntetések, díjak

A határtalan szenvedély határtalan öröme a DAC Arénában

TISZTELT OLVASÓ!

Hetedik évfolyamába lépett elektronikus folyóiratunk, a Felvidéki Magyarok. 2011. áprilisában, amikor elindultunk, arra kerestük a választ, hol tartunk mi, szlovákiai magyarok közösségként a XXI. század elején? Van-e esélyünk a megmaradásra? A kérdések időszereitek ma is, ezért jelenünk meg cikkeinkkel – már több mint 10 éve – naponta a Felvidék.ma hírportálon, negyedévenként pedig az elektronikus folyóiratunkkal.

Idei első lapszámunk aktuális közéleti helyzetképpel indul, ebben az évben ismét választunk, ezúttal a megyei önkormányzatokba. A felvidéki magyar egység 2009-ben bekövetkezett rombolása okán még most sem tudni, ki kit visz majd táncba a választásokon, azaz a magyar szavazatokra számító politikai erők milyen formában vágnak neki az újabb küzdelemnek, amelynek csak egy legitim célja lehet: a felvidéki magyarok minél erősebb képviselésének elérése.

Aktuális lapszámunk húsvétkor, kereszténységünk legszentebb ünnepén jelenik meg. A Feltámadásba vetett hittel emlékezünk meg elhunyt barátainkról. Nem csak azokról, akik a közelmúltban hunytak el, hanem régebben távozott nagyjainkról, Kaszás Attiláról, Szikora Györgyről is, valamint a második világháború utáni diktatúrának a kollektív bűnösség elvét alkalmazó embertelen eljárásainak áldozatairól.

Hatvan évvel ezelőtt hunyt el a felvidéki mártír politikus, Esterházy János. Esterházy szellemiségének ápolását portálunk és lapunk a kezdetektől fogva küldetésének tartja, ezt tesszük most is Dr. Cserháti Ferenc, esztergom-budapesti segédpüspök és Duray Miklós felvidéki politikus, író gondolatainak felelevenítésével, valamint az Esterházy-rendezvényekre való visszatekintéssel.

Hagyományainkat, emlékeinket nem csak ápoljuk, hanem azok gyarapodnak is. Ezek között most a királyfiakarcsai Magyarok Nagyasszonya szobor felállítására meghirdetett közadakozásra hívjuk fel a figyelmet.

2017 Szent László királyunk éve is. Ezzel kapcsolatban a felvidéki templomokban megmaradt emlékeket tekintjük át.

Minden jó, ha jó a vége! – tartja a mondás. Szerencsére örömteli eseményekről is beszámolhatunk, elismerésekről, kitüntetésekről és a dunaszerdahelyi DAC újabb remek szerepléséről is.

Szeretettel ajánljuk lapunkat a tisztelt olvasóknak, áldott húsvéti ünnepeket kívánva.

a szerkesztők

Ki kivel és ki ellen a megyei választásokon?

Ez év végén megyei választások lesznek Szlovákiában. Jelentős változás az előző választásokhoz képest, hogy most egyfordulós lesz a megyeelnöki választás. (Pedig éppen azért döntöttek annak idején a kétfordulós elnökválasztásról, hogy még véletlenül se legyen magyar megyeelnök Szlovákiában. –legutóbb viszont, Kotleba személyében, megitták ennek a levét.) Miután a Magyar Közösség Pártja erős regionális pártnak számít, már most pártelnöki szintű egyeztetések folynak. Tárgyalóasztalhoz ültek a magyar párt és a vegyespárt vezető politikusai is.

Kereszténydemokrata rémálom: három megyének is magyar ispánja lehet

*Alojz Hlina KDH-elnök
ismét előhúzza a magyar kártyát*

A világ legtermészetesebb dolga Szlovákiában, hogy a „demokrácia ünnepe” közeledvén előkerül a sublótból a jó öreg magyar kártya. Bizonyára a kormányban vitézkedő magyaroidoknak is köszönhetően azonban ez a magyar kártya már nem az a magyar kártya, amellyel annak idején Mečiar, Slota, vagy éppen a jelenlegi kormányfő is önfeledten játszadozott.

Manapság már nem a harsány, proli tempós magyarellenesség a nyerő, hanem a finom, szakértői, „elemző magyarellenesség”. Ebből tartott egy leheletnyi ízelítőt Alojz Hlina, a bukott kereszténydemokraták által futtatott politikai kalandor.

A parlamentből a legutóbbi választások során kibukott Kereszténydemokrata Mozgalom (KDH) kalandos múltú jelenlegi elnöke a Tablet.tv online televízió politikai vitaműsor adásában „szakértette” az előttünk álló megyei választásokat. Az OlaNO-tól a független képviselősködésem és egy saját pártom keresztül a KDH-ig evickéló politikus igen borús, sőt tragikus képet vetített előre – már ha nem lesznek elég éberek a szlovákok.

Elmondása szerint ugyanis az

Megkérdeztük Menyhárt József MKP-elnököt

Mi a véleménye Alojz Hlina rémálmairól?

Én meg azt nem értem, hogy ez valakinél miért rémálom vagy veszély. A mai megyehatárokat mesterségesen, tudatosan úgy húzták meg, hogy mi magyarok, mindenhol számbeli kisebbségben legyünk. Ennek ellenére nem tűntünk el, sőt a régiókban komoly erőként mutatkozunk és bizonyítottunk. Olyan eredményeink vannak, amelyeket nemzetiségi hovatartozástól függetlenül tekintélyt adnak nekünk. Építkezni számbeli kisebbségi helyzetből is lehet, sőt kell. on)

egyfordulós megyeelnök-választás egyértelműen a magyaroknak kedvez. Konkrétan: „Bizonyos körülmények között magyar elnöke lehet Nagyszombat, Nyitra és Kassa megyének”. Besztercebányán „cserébe” Kotleba lesz a befutó, Blanár és Baska is megtartja pozícióját, Eperjesen pedig harc lesz. „Ha nem szeretnénk, hogy így legyen, harcolnunk kell” – zárta le sötét vízióját Hlina.

Ami a konkrét terveket illeti: bár hallottunk már ilyet, egyelőre Hlina is azzal indít, hogy nem kíván együttműködni a Smerrel, sem Kotleba pártjával. Közös megyeelnök-állítás ügyében viszont szívesen ülne asztalhoz az ellenzéki SaS-szel és az általa korábban faképnél hagyott OLaNO-val. Az SNS, illetve a lényegesen radioaktívabb Most-Híd nincs a kereszténydemokraták (nyilvános) tárgyalólistáján, a régiókban erős MKP pedig végképp.

Csak hogy világos legyen, mi az, ami a ma Szlovákiájában igazán számít...

Szűcs Dániel

Nem két párt ügye, Bugár ügye az MKP-val

Nem véletlen, hogy magyar-magyar politikai együttműködés és összefogás kérdésében szlovák Most-Híd-politikus nem nyilvánul meg. Az ugyanis nem két politikai párt kapcsolatának a kérdése, hanem Bugár Béla személyes ügye egykori pártjával. Ettől válik egyre érthetőbbé minden megnyilatkozása, melynek mélyén az a megemészthetetlen sérelem húzódik meg, hogy annak idején leváltották pártelnöki tisztségéről. Mert bárhogya csúri-csavarja is a szót, a végén mindig ott köt ki: amíg az MKP meg nem követi őt a pártütés elítélése miatt, és amíg nem zár ki mindenkit a soraiból, aki az árulást árulásnak nevezi, a pártütést meg pártütésnek, sőt: amíg meg nem szakítja baráti-emberi-politikai, hazai és nemzetközi kapcsolatait mindazokkal, akik úgy érzik, Bugár személyében húsz éven át kígyót melengettek a keblükön, addig nincs együttműködés. És azt követően is csak akkor, ha minden úgy lesz, ahogyan ő azt diktálja. Azaz: gyakorlatilag amíg vissza nem veheti az uralmat a Magyar Közösség Pártjában (is).

Menyhárt József a Pátria rádióban hangsúlyozta: Az MKP-ban a pártnak van elnöke, nem pedig az elnöknek pártja

N. Gyurkovits Róza

Csáky: Az MKP nem akar korrupciós pöcegödörbe lépni

Csáky Pál, az MKP európai parlamenti képviselője Bugár Béla szavait, miszerint az elkövetkező regionális választás a Most-Híd és az MKP közötti együttműködés tesztje lehet, Csáky értelmetlenségnek tartja. „Persze hogy egy politikai párt nem lehet elszigetelt, az együttműködés megyei, országos vagy helyi szinten is szükséges. De egyértelműen ki kell mondanunk, miről is szól ez az együttműködés” – nyilatkozta Csáky, aki szerint kifogásaik vannak a jelenlegi

kormánykoalíció praktikáival és machinációival szemben. Nem akarjuk támogatni Bugár úr felszólalásait, amelyekkel Kaliňák urat védelmezi.

Úgy véljük, hogy a Most-Híd párt egy bizniszpárt, a politikai biznizs pártja is – fogalmazott Csáky, aki szerint az MKP nem szeretne egy korrupciós pöcegödörbe lépni. „Ne legyenek olyan illúzióink, hogy korrupció dolgában jól állunk. Úgy teszünk, mintha minden rendben lenne, a háttérben pedig tisztességtelen folyamatok, üzletelések és korrupciók zajlanak. Nem kellene ezt eltűrnünk. Melyik szlovákiai politikus ül rács mögött korrupció miatt?” – tette fel a kérdést Csáky. (DÉ)

Találkoztak az MKP és a Most-Híd politikusai

Február 17-én délután találkozott a Magyar Közösség Pártja és a Most-Híd delegációja. A megbeszélés témája az ősszel esedékes megyei önkormányzati választás. Megegyezés született, hogy egymás ellen nem indítanak megyeelnök-jelöltet, valamint arról is megállapodtak, hogy az együttműködésről a regionális szervezetek fognak tárgyalni.

Mindkét pártból négyen vettek részt a tárgyaláson, a Most-Hidat az elnökön, Bugár Bélán kívül Solymos László, Ravasz Ábel és Gál Gábor, míg az MKP-t Menyhárt József elnökön kívül, Öry Péter, Farkas Iván és Cziprusz Zoltán képviselték.

Menyhárt József MKP-elnök szerint a hét évnyi árokásásnak véget kell vetni, ugyanis az senkinek nem használ. Mindent meg kell tenni, annak érdekében, hogy az erős megyei érdek-

képviselő, amellyel ma rendelkezik a felvidéki magyarság, megmaradjon. Gyakori jelenség az önkormányzati választásokon, így a megyein is, hogy a jelöltek nem párt-színekben, hanem függetlenként indulnak. Fontos lenne az egységes politizálás érdekében, hogy párt-színekben politizáljanak a képviselők. A tárgyalás ezért arról is szólt, hogy a lenti szintektől elkezdődjön az együttműködés.

Az MKP-nak jelenleg 41 képviselője és három alelnöke van a megyei önkormányzatokban. Pozsony megyében már az elmúlt időszakban is egy koalícióban indult a két párt. Jelenleg a járások egy ré-

Bugár Béla és Menyhárt József a dunaszerdahelyi Magyar-Magyar Párbeszéden, 2016. novemberében. Fotó: archív

sze hajlik az együttműködésre, néhány helyi szervezet viszont nem. Menyhárt József szerint, ha az országos vezetés üzenete eljut a helyi szintekre, akkor lehet megállapodás.

Bugár Béla, a Most-Híd elnöke is kifejtette: véget kell vetni a sárdobálásnak a kampányokban. Ha a két párt vezetése országos szinten meg tud állapodni, akkor a helyi és regionális szintek is együtt tudnak majd dolgozni – véli Bugár. Aki szerint a megyeelnök-jelöltek esetében is egyezségekre kell jutni, hogy a sárdobálás ne folytatódjon. A magyarság érdeke, hogy a magyar politikusok ne feszüljenek egymásnak. Bugár szerint ők megküldik a pozitív impulzusokat a regionális szervezeteik felé, hogy a helyi politikusok próbáljanak egyezségekre jutni a cél érdekében.

A Magyar Távirati Irodának Öry Péter (a képen) elmondta: a mostani tárgyalás az első volt azok sorában, amelyeket a két párt a megyei választások témájában tervez, a következőre az MKP központjában kerül sor, ennek időpontját azonban még nem véglegesítették.

Öry Péter

Menyhárt József portálunkat arról tájékoztatta: a találkozó egy folyamat újabb állomásként is értelmezhető, amely a tavalyi, az MKP kezdeményezésében megvalósult magyar–magyar párbeszéddel kezdődött el, ennek célja, hogy a 2017-es évi megyei választásokon minél több mandátumot szerezzenek a magyar politikusok. Menyhárt József szerint ott, ahol személyi kérdésekben konszenzus alakul ki, fontos, hogy a programban is egyezés szülessen – ez a következő egyeztetések témája is lehet. A Híd felvetette, hogy a részleges együttműködés során elindulhat az egymás elleni árulózós-kampány, ezért fontos, hogy a két párt ne próbáljon egymás lejáratásával előnyökhöz jutni. Annak idején a jobboldali pártok, például az SDKÚ és a KDH országosan egymás konkurensei voltak, ám mégsem egymás lejáratásával kampányoltak, hanem a fő ellenfél ellenében, és meg tudtak egyezni – mondta Menyhárt József.

Neszméri Tünde

ESTERHÁZY JÁNOS EMLÉKÉV

Krisztus hűséges tanúja

Dr. Cserhádi Ferenc, esztergom-budapesti segédpüspök megemlékezése Gróf Esterházy János halálának 60. évfordulójáról, (Prága, Szent Henrik templom, 2017. március 5.)

A mai evangéliumban arról olvastunk, hogy Jézus visszaverte a mohóság, a gőg, a hatalmi túlkapások sátáni kísértését, és rámutatott az isteni Ige létfontosságú táplálékára, az ember önistenítésének veszélyére és az Atya iránti engedelmesség üdvözítő voltára.

A mai emlékezés Gróf Esterházy János halálának 60. évfordulója alkalmából egy olyan korba vezet el minket, amelyben a Sátán újra megpróbálta eltéríteni Istentől az embert; gazdagságot, dicsőséget, hatalmat ígérve neki egy olyan istenellenes ideológiába kergette, amely megmutatta, hogy mivé válik az Isten képmása, ha elfordul Teremtőjétől és sátáni sugallatok vezérlik tetteit: rettenetes pusztulás és kárhozat vár rá. A két világháború borzalmai és annak következményei helyenként ma is ránk nehezednek és további feszültségeket szíznak népeink között.

A mai megemlékezés egy olyan férfiúra irányítja tekintetünket, aki követte isteni Mesterét és inkább hallgatott az isteni sugallatokra, mint a sátán csábítására. E helyen egyáltalán nem az én feladatom, hogy méltassam Esterházy János felvidéki mártír politikus életművét. Ez legyen a kutatók és szakemberek feladata. Az viszont már nagyon is az igehirdetők feladata, hogy számon tartsák Isten nagy ügyének „ismeretlen katonáit” és őrizzék azok tanúságtételét, akik a nehéz életkörülmények között is következetesen kitartottak keresztény élethívásuk mellett (vö. II. János Pál, TMA 37).

Nagybőjt első vasárnapján, amikor Jézus megkísértéséről olvasunk, és még hamut is hin-

tünk a fejünkre, különösen időszerű és hasznos felidézni Esterházy János keresztény helytállását és tanúságát a sátni kísértések között. Egyik leveléből, amelyet 1949-ben írt, miután kiszabadult a szovjet-gulagon töltött fogságból, megismerhetjük nem csak mélyen hívő vallásos lelkületét és elkötelezettségét, amelyből egész életműve táplálkozott, hanem azt a nagyböjti programot is, amely ma is időszerű és megtérésre szólít: „Kapkodva írok, mert túl nagy a boldogságom, mert tegnap egyetemes gyónást végeztem, és megáldoztam több mint négy év után először, és ma reggel szt. (szent) misén voltam, és ugyancsak szt. áldozáshoz járultam. Az egész négy év alatt egyszer sem sírtam, de mikor feloldozott a pap, no és, még amikor magamhoz vettem Jézus Urunk legszentségesebb Testét, hát bizony sűrűn hullottak a könnyeim. És nem tudom, hol kezdem a hálaadó imákat és az újabb könyörgéseket. Annyi kegyelem és oly végtelen irgalom, amiben a jó Isten részesített, igazán valószínűtlen. (...) Itt is – a jó Isten irgalma – úgy velem volt és van folyton” (Esterházy János 1949-ben kelt levele édesanyjának (Maminkónak) és nénjének (Lulkónak), akik ekkor Franciaország-ban éltek; vö. Egy hitvalló keresztény, <http://www.harangszó.szm.com/marcus/ egyhitvallo.htm> - Harangszó, Egyházi és közéleti fórum, 2002. március, VI. évf.).

Schwarzenberg: Esterházy János a 20. század Közép-Európájának egyik legtisztességesebb politikusa volt

Esterházy János, a szlovákiai magyarság egykori vezetője, a 20. század Közép-Európájának egyik „legtisztességesebb és legbecsületesebb” politikusa volt – jelentette ki Karel Schwarzenberg, a cseh

képviselőház külügyi bizottságának elnöke Prágában a szlovákiai magyar politikus halálának 60. évfordulója alkalmából tartott megemlékezésen.

Schwarzenberg szerint Esterházyt a 2. világháború után azért kellett elítélni, mert „tanúja” volt olyan személyiségek korábbi politikai cselekedeteinek, akik a háború után fontos posztokat töltöttek be. „Esterházy az ő rossz lelkiismeretük volt” – vélekedett a cseh politikus, aki Esterházy János elítélését az egykori cseh-szlovák állam nagy hibájának minősítette. (kokes)

Imádságos és szolidáris lelkületére vall az a kis, általa feljegyzett történet is, amely egy fiatal lett fiúról szól, aki a gulágon fogolytársa volt, kaverolás TBC-vel halálosan megbetegedett, akiről már az őt kezelő orvosnő is lemondott, és akiért a gróf kilencedet tartott Kis Szent Terézhez és Kaszap Istvánhoz. „A kilencedik nap reggel – írja Esterházy - az ágyamból átkukucskálok az ő ágyára. Önkívületben fekszik, és nyög. Elimádkoztam rendes imáimat és a végén kezdtem a novenna utolsó fordulóját. Befejeztem, és aztán egy kicsit elaludtam. – Felébredek egy idő múlva, és átnézek a kisfiú ágyára. Látom ott, hogy a fiú félig ül az ágyában. Mondhatom, hogy ebben az órában, mikor befejeztem a novennát, a fiú egészségi állapotában hirtelen teljes változás állott be. A napokig tartó kínos letargiás állapotból (mondhatnám haldoklásból) minden átmenet nélkül a gyógyulás olyan stádiumába került, hogy minden-

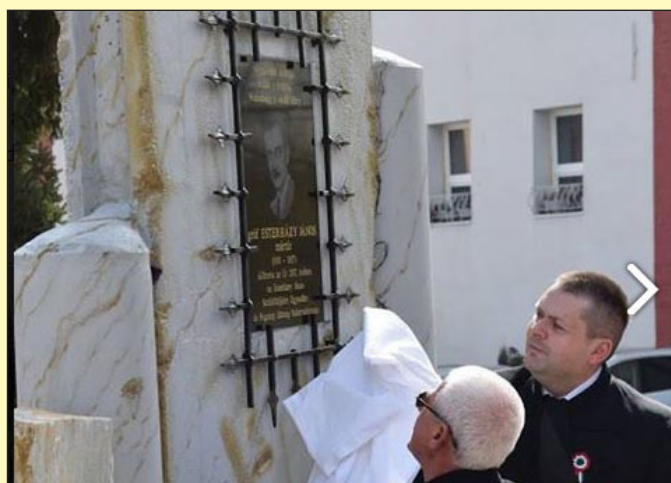
ki, de főleg a doktornő csodálkozott. Még aznap jó étvággal enni kezdett, fájdalmai teljesen megszűntek. Márciusban elvitték röntgenre: kavernái teljesen bezárultak. Tökéletesen meggyógyult” (*Részlet a húgának, E. Máriának írt leveléből, Esterházy János Emlékkönyv, Századvég, Budapest 2002, 62. o.*).

1949 áprilisában a szovjetek átadták Eszterházy Jánost a csehszlovák rendőrségnek. Pozsonyba szállították, ahol az akasztófától való megmenekülését ugyancsak imáinak tulajdonítja: „Ez az, amit még az orosz táborban kértem a lourdes-i Szűz Máriától, aki imámat százszázalékosan meghallgatta. Mindenért hálát adok Istennek, még a deportálásért is, mert hiszen főleg az orosz koncentrációs táborban kerültem egészen az ő közelébe. De már a deportálásom előtti hónapokban is, a háború utolsó szakaszában, abban a végtelen kegyelemben részesültem, hogy azt kérhettem tőle, hogy szenvedésem és nélkülözésem árán méltó lehessen az Ő követésére megtisztult lélekkel” (*Esterházy János Emlékkönyv, Századvég, Budapest 2002, 63. o.*). Egy másik alkalommal nyíltan vallja: "Hitemet el nem veszem... Imádkozom értetek" (Gróf Esterházy János - olvasom a cserkészek egyik meghívóján).

Keresztény meggyőződése azonban nem csak imádságos, vallásos gyakorlataiban mutatkozott meg, hanem szociális, emberbaráti tevékenységében, igazságérzettségében is: "A mi jelünk a kereszt, nem pedig a horogkereszt" - mondta Esterházy János pozsonyi parlamenti képviselő. Ő volt a független Szlovákia parlamentjében az egyetlen politikus, aki 1942. május 15-én, a nácizmus tető pontján nem szavazta meg a zsidók deportálásáról szóló 68-as számú törvényt” (Esterházy János még ma sem szabadult, Magyar Hírlap, 2007. március 10.). "Keresztény és demokrata lelkiismeretem kategorikusan ellenzi a zsidók deportálását" – jelentette ki Esterházy János, majd ezzel a vészjósló és prófétai indoklással hagyta el a szlovák nemzetgyűlés épületét 1942. május 15-én: "Veszélyes útra tért a szlovák kormány akkor, amikor a zsidók kitelepítéséről szóló törvény-javaslatot benyújtotta, mert ezzel elismeri jogosságát annak, hogy a többség a kisebbséget egyszerűen kiebrudalhatja" (*Faképnél hagyta a nemzetgyűlést: [origo] 2007.04.28. 11:12*).

Esterházy-emléktáblát avattak Pogrányban

Zoboralja magyar szervezetei – a Zoboralji Kulturális és Információs Központ, a Csemadok Nyitrai Területi Választmánya, a Nyitra és Vidéke Célalap, az Esterházy János Szülőföldjéért Egyesület és az alsóbodoki Magyar Tannyelvű Magán-szakközépiskola – az idén is közös megemlékezést szerveztek az 1848/49-es szabadságharc kitörésének 169. évfordulója alkalmából március 19-én. A vidék magyarsága ezen a napon Esterházy János emléke előtt is tiszteleg. (tk)

Rimaszombatban állított emléket gróf Esterházy Jánosnak halála 60. évfordulója alkalmából a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség február 4-én.

Szociális és humanista érzékenysége ugyancsak mélyen vallásos hitéből fakadt. „Pozsonyi tartózkodásom alatt gyakran találkoztunk, így igazán elmondhatom, hogy jól megismertem a grófot – vallja egyik tekintélyes tisztelője és így folytatja: Őt tartom az ideális kereszténydemokratának. A gyűlöletet nem ismerte, de népéhez izzó szeretet fűzte. Ugyanakkor távol állt tőle minden sovénység. Jellemzőek azok a szavai, amelyeket 1938 őszén a bécsi döntés után mondott Kassán, amikor bejelentette, hogy Szlovákiában

marad: <Mi, Szlovákiában maradt magyarok, ígérjük, hogy kezet adunk szlovák testvéreinknek. Az Anyaországban élő magyaroktól pedig azt kérem, hogy az oda csatolt szlovákok nemzeti érzéseit tartsák a legmélyebb tiszteletben, engedjék meg, hogy ugyanúgy élhessenek ott, mint ahogyan azt mi magunknak Szlovákiában követeljük.> Ezek a gondolatok a szlovák-magyar barátság alapjai lehetnek. – Esterházy Jánost jellemezve ki kell emelni – folytatja a tanúságtevő, hogy gyűlölt minden diktatúrát, minden erőszakot. Ugyanúgy ellensége volt a náciknak, mint a bolsevikoknak. Eme elkötelezettségének elvi alapja az a keresztény humánus, ami magyarsága és demokrata volta mellett, egyéniségének harmadik meghatározója” (Esterházy János Emlékkönyv, Századvég, Budapest 2002, 31. o.).

„A szovjet titkosszolgálat, majd a csehszlovák hatóságok egyebek között azért hurcolták meg, mert Esterházy János nyilvánosan elítélte a szovjetek által 1940-ben elkövetett katyni (katyni) vérengzést, amelyben több mint 20 ezer lengyelt mészároltak le (vö. MTI, 2015. március 8. 15:43). Magyarsága mellett más vétket ellenségei sem tudtak felsorakoztatni ellene. „Egyetlenegy tény: vádak vádja: magyarságom” – fogalmazta meg Fábry Zoltán író (Esterházy János Emlék-könyv, Századvég, Budapest 2002, 85. o.).

Esterházy János visszaverte a gyűlölködés kísértését, Isten és törvényei mellett döntött, kitarása és a nemzetéhez való ragaszkodása ma is példaértékű. „Akik életében ismerték, tetteit és bátorságát csodálták, csodálják, azok vallják, igaz, szent életű ember élt közöttünk a XX. században. Esterházy János mártírhálalt szenvedett magyarságáért, hitét, kereszténységét vállalva, megőrizve, vértanúként távozott erről a világról” (Soltész Miklós, vö. MTI, 2015. március 8. 15:43).

Hetényi József, egyik szovjet-gulag táborbeli rabtársa tanúsítja Esterházy Jánosról: „Az én szememben János bácsi, ott a szovjet gulagok poklaiban a magyarság szenvedő Krisztusává magasodott. Rabtársai szemében az igazi, hűséges Krisztus-követés példájává magasztosult” (*Esterházy János Emlékönyv, Századvég, Budapest 2002, 98. o; vö. Kegyelem életfogytig, METEM, Bp 2011, 159.o.*)

Esterházy János keresztény tanúsága és vértanúsága annak bizonyosága, hogy mégis csak vannak olyan erkölcsi parancsok, amelyek az életösztönnél is drágábbak. Vannak értékek, amelyekért hősiesség életáldozattal fizetünk. Jézus ezt így fogalmazta meg: „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért (Jn 15, 13). A keresztények ezért mindig tisztelték a vértanúikat, és azt is tudják, hogy piros vérük a hulló vetőmag, mely bőséges termést hoz – Sanguis martyrum semen christianorum – és: Sine sanguinis effusione non fit redemptio, azaz: vérontás nélkül nincs megváltás. Áldozatos munka nélkül nincs üdvösség. In cruce salus – Isten határtalan szeretetének legszebb szimbóluma a kereszt – az önfeláldozó szeretet, amely üdvösségre vezet.

Mélyen sajnálatosnak tartom, hogy Egyházunk, illetve annak, illetékes személyiségei gróf Esterházy János keresztény tanúságát és vértanúságát mindeddig nem fedezték fel, vagy különböző politikai megfontolásokból nem akarják felismerni. Élettörténete és a róla szóló tanúvallomások meggyőztek arról, hogy keresztény hitét, imádságos lelkületét, szociális érzékenységét, Isten- és ember iránti szeretetét a meghurcolt és megkínzott Gróf hűségesen megőrizte és hősiességgel gyakorolta a legválságosabb időkben és a szörnyű kínzások között is. Esterházy János megérdemli, hogy boldoggá avatási eljárása mihamarabb elkezdődjék, és nagyon remélem, hogy ez el is kezdődik. Esterházy János ugyanis a keresztény helytállás hősiesség példája. A mai szentmisében érte imádkoztunk; adja Isten, és ezért imádkozunk továbbra is, hogy mihamarabb, mint Isten kedves gyermekének égi pártfogását is kérhessük.

Ma tisztelettel fejet hajtunk Esterházy János keresztény helytállása és vértanúsága előtt. Tisztelettel emlékezünk azokra, akik életüket áldozták embertársaikért: népünkért és a magyar szabadságért. Imádkozunk értük, ápoljuk emléküket és örökségüket.

Épül az Esterházy Jánosra emlékeztető zarándokhely Alsóbodokon

Esterházy János szülőföldjén, Zoboralján négy országból ötven résztvevője volt annak az összejövetelnek, amelyen a mártír politikus halálának 60. évfordulója alkalmából különböző megemlékezésekre készülő szervezetek képviselői találkoztak február 9-én.

Hatvan évvel ezelőtt a tiszta lelkű Esterházy János rabként hunyt el

Duray Miklós prágai előadása, 2017. március 5-én

Gróf Esterházy János 56 éves korában a morvaországi Olmütz/Olomouc közelében lévő Mírov erődfegyházának kórházában tizenkét év kényszermunka és raboskodás után 1957. március 8-án eltávozott az élők sorából. Testének megváltás volt a halál.

A korábban halálra ítélt Esterházy büntetésének végrehajtását 1949-ben felfüggesztette, majd egy évvel később életfogytiglanra enyhítette Csehszlovákia köztársasági elnökének kegyelmi rendelete. Az 1955. év május 9-i amnesztiarendeletet követően is, amit irányában egészen sajátosan alkalmaztak, halálakor még tizenhárom börtönévnek nézett volna elébe. Minden akkori hagyomány szerint közkegyelemben kellett volna őt részesíteni, hiszen a szlovákiai népbíróságok által elítélt, a második világháború idején létezett Szlovákia közszerplői közül ő ellen hozták meg a legkegyetlenebb ítéletet. Ennek az ítéletnek a kegyetlensége abból következik, hogy az 1945 májusában a Szlovák Nemzeti Tanácsnak a népbíróságokról szóló rendeletében, majd egy hónappal később a köztársasági elnök erre vonatkozó dekrétumában felsorolt bűnök egyikében sem lett volna elmarasztalható.

A pozsonyi Nemzeti Bíróság négy esetben mondott ki halálos ítéletet. A halálra ítélték közül hárman az első Szlovák Köztársaságnak vezető politikusai voltak: Jozef Tiso államfő, Vojtech

Megemlékezés a prágai Esterházy-emplékműnél (Fotó: Farkas Péter)

Tuka miniszterelnök és külügyminiszter, Ferdinand Durcansky külügy- és belügyminiszter. A negyedik halálra ítélt Esterházy János volt, a Magyar Párt elnöke, aki sohasem töltött be semmilyen közhatalmi tisztséget. Sajátos, hogy Alexander Mach csupán harminc év letöltendőöt kapott, pedig ő volt a Hlinka Gárda főparancsnoka.

Érdemes emlékezetünkben megtartanunk néhány jelzésértékű eseményt Esterházy börtönkálváriájával kapcsolatban. Már 1949 februárjában úgy határozott Szlovákia egyik akkori legfontosabb politikai szerve, a Szlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottságának Szervező Titkársága, amennyiben a Szovjetunió hatóságai kiadják Csehszlovákiának Esterházyt, halálos büntetését börtönbüntetésre kell enyhíteni. Kiadatása után szinte mozgalomszerű kezdeményezés szerveződött Esterházy életének megmentésére, amiben nagy szerepet vállalt a pozsonyi zsidóság is. A kegyelmi rendeletre azonban egészen 1950. április 7-ig kellett várnia.

El tudjuk képzelni Esterházy lelkiállapotát? Hiszen bármelyik nap hajnalán megcsikordulhatott volna a pozsonyi Kertész utcai börtön zárt osztályának cellaajtaja és viheték volna őt akasztani az északkeleti udvarba. Az elnöki amnesztiarendelet csak a halálos ítélet feloldásáról szólt, tehát élete végéig börtönben kell maradnia. Pedig a pozsonyi járásbíróság, midőn 1949 szeptemberében tárgyalta Esterházy kegyelmi kérvényét, azt javasolta, hogy a korábbi ítéletet tíz évig tartó börtönbüntetésre kell változtatni, hiszen az említett négy esettől eltekintve senkivel szemben sem hoztak ettől szigorúbb büntetést.

Nem lehet csodálkozni, hogy Esterházy testét és egészségét felőrölte a lelki erejének megtartására fordított figyelme. A végzetes csapás 1955-ben érte őt, az akkori köztársasági elnök amnesztiarendelethez alóli kivételezéssel. Csehszlovákia felszabadulásának 10. évfordulója alkalmá-

Duray Miklós és Pogány Erzsébet, a SZAKC elnöke, illetve igazgatója megkoszorúzza Esterházy János emlékművét a prágai Motol köztemetőben (Fotó: Farkas Péter)

ból kiadott kegyelmi rendelet eredetileg Esterházy Jánosra is vonatkozott, az ő esetében azonban máig ismeretlen kezdeményezésre külön döntést hoztak. Marad a börtönben. Könnyítésként az életfogytiglani büntetését huszonöt évi börtönre csökkentették. Az lett volna a csoda, ha mind-ebbe nem hal bele. Még így is két évig küzdött az életéért, noha önkezűleg is megrövidíthette volna szenvedését. Ebben mély keresztény hite gátolta: amit Istentől kapott, csak az Isten veheti vissza.

Nem részesült közkegyelemben. Mindez után, ha mégis életben marad, akkor 1955-től számítva még valószínűleg tizenhárom évnyi fegyházát kellett volna elviselnie, mert 1968-ban mindenkit szabadon engedtek a népbíróságok elítéltjei közül, ha még éltek. Ez a mindenki 1968-ban már csak egy személy volt, Sanyo, azaz Alexander Mach, a Hlinka Gárda főparancsnoka. Nem megdöbbentő?

Élve kerül elő a börtönből a szlovák nácizmus egyik főbűnöse, de az egyetlen és nyilvánvalóan náciellenes szlovákiai politikus, Esterházy János a börtönben hal meg – igazságtalanul.

Ez a történet egész Csehszlovákiára és az eszmeiségére hulló szégyen. Ennek a vetületéből nézve még hátborzongatóbb, hogy Edvard Benešnek, aki politikai felelőse volt a II. világháború után a civil lakosságon elkövetett többszázezernyi gyilkosságnak, a Hradzsínban állítottak szobrot 2002-ben.

Tekintsük át röviden ennek a történetnek az állampolitikai hátterét, elvonatkoztatva az érzelmeiktől és a nemzeti érdekektől. A korábbi Cseh Királyság és a Morva Örgörótság területének önállósodása az 1910-es évek végén három tényezőtől függött: a Habsburg Monarchia megszű-

Emlékmű Mírovban

nésétől, a német birodalmi törekvések megrokkolásától és a francia, részben a brit befolyási övezet sikeres keleti kiterjesztésétől. Mindez bekövetkezett. Ezzel kapcsolatban érdemes az emlékeztünkbe vésnünk, Karel Schwarzenberg hercegnek, a Cseh Parlament Külügyi Bizottsága elnökének a konferenciánkon egy órával ezelőtt elhangzott szavait azzal kapcsolatban, hogy térségünkben 1918-ban következett be a nagy változás és nem 1945-ben, ahogy azt egyesek vélik, mert akkor szakadt meg egy ezeréves történelmi folyamat.

Valóban ez történt. Ennek következményeként jött létre egy jó reményű, de sohasem volt állam, Csehszlovákia, ami hetvennyolc évnél létezése során kétszer megszűnt. Először 1939-ben, ezt követően 1993-ban. Ennek a hetvennyolc évnek során azonban az egész kelet-közép-európai térséget felmérhetetlen emberi,

erkölcsi és gazdasági veszteségek érték. A terveiket kezdetben sikeresen megvalósítók is vesztesei lettek ennek a korszaknak. Éppen itt az ideje visszatérni az egészséges és természetes nemzeti sodrásvonalba. A magyarok és a csehek egymással soha nem álltak szemben a történelem során, legfeljebb vetélytársak voltak, ami természetes, a szlovákokkal pedig közös volt a sorsunk évszázadokon át.

Esterházy János személyisége talán a legkézenfekvőbb példája a szemléletek lehetséges egyesítésének. Prágai parlamenti képviselőként, noha ellenzéki volt, soha sem nyilvánult meg az állammal szemben. Amikor Beneš csődbe vitte az első csehszlovák államot, Esterházy János ennek a csődhelyzetnek a peremén egyensúlyozva és maradván az első Szlovák Köztársaság állampolgárának, hirdette a szlovákok és a magyarok közös érdekeinek az érvényesítését a magyarlakta területek visszacsatolási folyamatában. Külön fel kell hívni a figyelmet Esterházy 1938. november 10-én elmondott kassai beszédére, amelyben az új, 1938-as államhatár két oldalán maradó etnikumok érdekeinek a tiszteletben tartására kéri az államok politikusait. Tehát Esterházy sem háborús bűnt, sem a cseh vagy a szlovák állam és nemzet elleni bűnt nem követett el. Ennek következtében egyetlen bűne az lehetett, hogy magyar volt. Elítélésével pedig indokolni akarták a magyarok kollektív bűnösségét.

Más következtetésre ugyanis nem juthatunk, és ebben az is megerősít bennünket, hogy amikor 1991-ben Václav Havel köztársasági elnök elé került Esterházy in memoriam Masaryk-díjjal való kitüntetésének javaslata, elképesztő nyomás nehezedett elsősorban Szlovákiából a díj odaítélését véglegesítő személyekre. A Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete hivatalosan tiltakozott a javaslat ellen. Végül, az akkor már egyébként is zilált csehszlovákiai belpolitikai állapotra való tekintettel, Esterházy nevét kihúzták a javasoltak névsorából. A halott áldozatot újból fel kellett áldozni a vétkesek élő utódainak nyugalmaért.

Csehszlovákia második megszűnése után azonban Csehországban bölcsen megoldották a kérdést. Az állam szétszakadása után Esterházy teljes jogi rehabilitálása Csehországban nem jöhetett szóba, mivel az ítéletet a szlovákiai hatóság mondta ki, de a politi-

Emlékezés gróf Esterházy Jánosra Budapesten

A felvidéki mártír sorsú politikus utolsó budapesti lakása színhelyén, a Szép utcában 1991 óta tart megemlékezést a Rákóczi Szövetség és az Esterházy János Emlékbizottság. Ma itt egy bronz emléktábla - Nagy János felvidéki szobrászművész alkotása - is emlékeztet Esterházyra.

kai rehabilitálása megtörtént. Esterházyt a kommunizmus áldozatának tekintik, hiszen a kommunista rendszerben a mai Cseh Köztársaság területén érte őt a halál.

Mindez után joggal és okkal kijelenthetjük, hogy ma már Esterházynak nem a jogi rehabilitálására kell törekednünk, hiszen mindaz hamis vádnak tekinthető, amiben őt bűnösnek találta az a bíróság, aminek a küldetése nem volt teljesen alaptalan, de egyértelműen politikai ere-

detű volt. Ezért az ítélete erkölcsileg érvénytelennek nyilvánítható. Ebben erősít meg bennünket az Oroszországi Föderáció Legfelsőbb Ügyészségének 1993 januárjában hozott döntése az 1946-ban a Szovjetunióban tíz évre elítélt Esterházy rehabilitációjáról.

Sem Esterházy János, sem a valamikori Csehszlovákiához csatolt magyar nemzetrész (sem más népcsoport) nem ítéltető meg jogilag és politikailag egyetlen történelmi korszakban sem kollektívaként. Ezért tarthatatlan az EU jogi csoportjának 2002-ben elfogadott álláspontja is a kollektív bűnösség elve alapján a második világháború után meghozott ítéleteket illetően, hogy minden jogsértés, ami 1957, a Római Szerződés előtt történt, nem vizsgálható és nem bírálható felül, még ha annak érvényessége és érvényesítése a jelenben is következményeket von maga után. A ma létező szlovákiai jogrend ugyancsak nem nyit teret ezeknek a jogsértéseknek a felülbírálására és jóvátételére.

Egy olyan szemléleti és jogi rendszer, amelyben nem érvényesíthető a jogállamiság azon alapelve, hogy minden joginak nyilvánított döntés ellen lehet jogi keresetet kezdeményezni, csak politikai elfogultságként ítéltető meg. Ez járulékosan azt is jelenti, hogy továbbra is fenntartja a kollektív bűnösség korábbi elvét, még ha ezt tagadja is. A háborús bűnt a mai európai jogrendek általában elévülhetetlennek tartják, akkor viszont annak, akit háborús bűnben marasztaltak el, elévülhetetlen a jogorvoslata is – erről csak önmaga mondhat le.

Ezért felül kell emelkedni az Esterházyt bűnösnek tekintő szemléleten és le kell róla bontani ezt a politikailag aláfestett megítélést, azaz ki kell mondanunk Esterházy büntelenségét, ami azt is jelenti, hogy bűnös az, aki őt bűnösnek tekinti.

Esterházy János a politika áldozata. Oroszországi rehabilitációja is azt jelenti, hogy az ok, ami miatt őt sok más felvidéki magyarral együtt a szlovák hatóságok kezdeményezésére oda hurcolták, jogilag megszűnt. Végso soron ő is a csehszlovákiai kommunizmus áldozata. Mivel rehabilitációja 1990 után sem következett be Csehszlovákia utódállamában, Szlovákiában, ezért őt folyamatosan a politika áldozatának kell tekinteni.

Esterházy egy önkényuralmi rendszer, illetve hatalmi önkény és az alaptalan bosszú ösvé-nyeit járó kizárólagos gondolkodás áldozata.

Meghirdették a közadakozást a királyfiakarcsai Magyarok Nagyasszonya szobor felállítására

Rieger Tibor szobrászművész a csallóközi Királyfiakarcsának ajándékozta a Magyarok Nagyasszonya szobrát. A szobrot bronzból kiöntve szeretnék még az idén felállítani. A magyar kultúra napjának előestéjén a község kultúrházában impozáns műsor keretében hirdették meg a közadakozást.

Annak érdekében, hogy a gyönyörű szakrális szobor avatása megvalósuljon, a Bethlen Gábor Alapítvány kuratóriuma, a Szövetség a Közös Célokért társulás vezetősége és a királyfiakarcsai Petőfi Sándor Baráti Társulás képviselői – Rieger Tibor, az adományozó szobrász közreműködésével –, létrehozták a Magyarok Nagyasszonya Szoborbizottságot.

A Petőfi Baráti Társulás által szervezett rendezvényen a közadakozást a szoborbizottság elnöke, Bakos István művelődéskutató és Pogány Erzsébet társelnök, a Szövetség a Közös Célokért igazgatója közösen hirdették meg. A szoborbizottság további vezetőségi tagjai: Rieger Tibor, a szobor adományozója, Erdős Péter önkormányzati képviselő, a királyfiakarcsai Petőfi Baráti Társulás elnöke és Magary Rozália, a Bethlen Gábor Alapítvány kurátora.

A magyar kultúra napjára szervezett program házigazdája Szerencsés Magdolna volt, aki Erdős Péternek, a Petőfi Baráti Társulás elnökének munkáját segíti. Török Máté elénekelt a korábbi magyar himnusz (Boldogasszony Anyánk), majd Prokopp Mária művészettörténész ismertette a Magyarok Nagyasszonya szobor legfontosabb üzenetét, méltatta Rieger Tibor szobrászművész életútját, bemutatta a Méry Ratio kiadó könyvét Rieger Tibor művészetéről. Sor került egy másik könyv bemutatójára is, Győrfi Károly Keresztényüldözés a 21. század elején című kötetével ismerkedhetett meg a közönség.

Felhívással fordulunk nemzettársainkhoz, hogy széleskörű közadakozással és felvilágosítással segítsék elő e szakrális, nemzeti jelkép fölállítását és méltó fölavatását Szent István ünnepén, 2017. augusztus 20-án, Királyfiakarcsán. A Magyarok Nagyasszonya adjon erőt minden magyarnak a jövődökhöz!

A Magyarok Nagyasszonya szoborra felajánlott adományokat a Bethlen Gábor Alapítvány és a királyfiakarcsai Petőfi Baráti Társulás által megnyitott szoboralap számlaszámán gyűjtik.

A Bethlen Gábor Alapítvány számlájának adatai:

Megnevezés: BGA Magyarok Nagyasszonya Szoboralap

IBAN: HU82 1170 2036 2072 5602 0000 0000

Számlavezető bank: OTP Bank Nyrt. Budapesti Régió, 1027 Budapest Margit krt 8-10

A Petőfi Baráti Társulás számlájának adatai:

Megnevezés: Združenie priateľov Petőfiho

A szervezet címe: 93003 Kráľovičove Kračany 132, IČO: 37837524

IBAN: SK0365000000000020565949

Számlavezető bank neve: Poštová banka

A Magyarok Nagyasszonya Szoborbizottság fővédnökei:

Kozma Imre atya, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat vezetője,

Lezsák Sándor író, a magyar Országgyűlés alelnöke, a BGA kuratóriuma elnöke,

Duray Miklós geológus, politikus, író, a SZAKC Társulás elnöke,

Csáky Pál író, politikus, európai parlamenti képviselő.

A Szoborbizottság védnöki testületének tagjai:

Bárdos Gyula, a Csemadok elnöke, Bartók Csaba filmrendező, Bartos Mónika országgyűlési képviselő, BGA kurátor, Batta György író, publicista, Czimbalmosné Molnár Éva, Magyarország pozsonyi nagykövete, Dobos László, a Jászok Egyesületének ügyvivője, Halzl József, a Rákóczi Szövetség elnöke, Herczeg Melinda, a Herczeg Károly Alapítvány alapítója, Kovács Gergelyné kultúrtörténész, Martényi Árpád, az Esterházy János Emlékbizottság elnöke, Menyhárt József, az MKP elnöke, Prokopp Mária művészettörténész, Puss Sándor jezsuita szerzetes, Samu István kulturális antropológus, Szabó András irodalomtörténész, Szanyi Mária néprajzkutató, Szíjártó István, a Százak Tanácsának ügyvivő elnöke.

A szép számban megjelent közönség soraiban jelen volt a Magyarok Nagyasszonya Szoborbizottság több tagja is, Rieger Tibor szobrászművész, Duray Miklós, a Szövetség a Közös Célokért elnöke, Menyhárt József, az MKP elnöke, Batta György író Komáromból, Samu István kultúrantropológus Gútáról. Budapestről is többen érkeztek: Bakos István, a BGA ügyvezető kurátora, Mrtényi Árpád, a Rákóczi Szövetség Esterházy János Emlékbizottságának elnöke és tagja, Horváthé Kmosko Mária, Herczeg Melinda, a nagykaposi Herczeg Károly Alapítvány alapítója, a magyar köztársasági elnök feleségének édesanyja.

Kis település nagy eseménye

Ülésezett a királyfiakarcsai Magyarok Nagyasszonya szobor felállításán munkálkodó szoborbizottság

Lezsák Sándor parlamenti irodájában ülésezett a Szoborbizottság (Fotók: Szinek János)

Január 22-én, a magyar kultúra napján jelent meg a felhívás közadakozásra, hogy Rieger Tibor szobrászművész alkotása, a Magyarok Nagyasszonya szobor bronzba öntve Királyfiakarcsán 2017. augusztus 19-én felszenteltessék. Ennek megvalósítására szoborbizottságot hozott létre a Bethlen Gábor Alapítvány Kuratóriuma, a Szövetség a Közös Célokért társulás vezetősége és a királyfiakarcsai Petőfi Baráti Társulás képviselői. A bizottság ma számolt be arról, hol tart az ügy.

Lezsák Sándor, a Bethlen Gábor Alapítvány elnöke, az Országgyűlés alelnöke, akinek parlamenti irodájában ülésezett a szoborbizottság, kis település nagy eseményének nevezte a kezdeményezést, amely páratlan a maga nemében. Sok fontos ügy van, amit civilek kezdeményeznek, de ilyen, hogy egy szoborért fogjanak össze, még nem fordult elő. Jelentőségét az is emeli, hogy a kereszténység fenyegetett helyzetben van Európában. Ennek tudata ad plusz erőt a bizottság munkájának, és mögötته a magyar közösségek összefogásának.

Pogány Erzsébet, a bizottság felvidéki társelnöke vezette a tanácskozást. Elsősorban köszönetet mondott Lezsák Sándornak a meghívásért az Országházba, amely a felvidéki magyarság számára jelentős napon történik: a szülőföldjükről elűzöttek emléknapján. A szoborállításról elmondta, hogy védnökként mennyi kiváló magyarországi és felvidéki embert szólítottak meg, akik mind örömmel vállalták a feladatot. Külön köszöntötte a fővédnökök közt Kozma Imre atyát, aki már számos nagy ügy mellé állt szerzetesi pályája során, de a Magyarok Nagyasszonya szoborhoz és alkotójához személyes kapcsolat is fűzi, hiszen osztálytársak voltak a gimnáziumban.

Kozma Imre atya felelevenítette Rieger Ti-

borral kötött barátságának történetét, amelynek egyik újabb jele lesz a most húsvét hétfőn a budai Várban felavatandó alkotás, a Koronázási Palást bronz dombormű.

Duray Miklós, a szoborbizottság fővédnöke emlékeztetett arra, hogy milyen eredete van a Magyarok Nagyasszonya tiszteletének: az utód nélkül halálára készülő Szent István úgy érezte, csak azzal biztosíthatja országa fennmaradását, ha égi segítségért könyörög. Így ajánlotta fel a Szűzanyának az országot. A Magyarok Nagyasszonya elnevezésnek okát és történetét tudatosítani kell, mert veszély napjainkban is van, de elkerülhető. Ennek jelképe a készülő szobor.

Rieger Tibor beszélt felvidéki gyermekkoráról, arról, hogy bár nem Királyfiakarcsán született, de gyermekkorában boldog éveit itt töltötte, itt eszmélt a világra. A családnak a 2. világháború után menekülnie kellett a Csallóközből Magyarországra, de a mai napig szoros kapcsolatot ápol a karcsaiakkal, rendszeresen hazajár.

Sok szép napot töltött el ott mindaddig, amíg több tízezer magyarral ki nem utasították a családot szülőföldjéről. Amióta a szobrászatot választotta hivatásul, szándéka volt szeretetét, háláját kifejezni szülőföldje iránt, mert nem szeretne egyszer úgy elmenni, hogy ezt az adósságát nem törlesztette.

Bakos István, a Bethlen Gábor Alap hasonló kezdeményezéseinek tapasztalatára támaszkodva számos konkrét javaslatot tett, hogyan lehet Rieger Tibor alkotásáról az információkat bevinni a köztudatba, és össznemzeti élménnyé emelni az avatását.

Megtisztelte jelenlétével a tanácskozást három szlovákiai egyházi személyiség is, Kiss Róbert, a nagyszombati egyházmegye püspöki helynöke, Herdics György, a Szent Erzsébet Főiskola dunaszerdahelyi tagozatának igazgatója, a Remény főszerkesztője és Sranko László, a Bacsfa-Szentantál-i kegytemplom plébánosa. Mindhárman támogatásukról biztosították a kezdeményezőket.

A Szoborbizottság tagjai is szép számban megjelentek a parlament alelnökének irodájában, köztük Bárdos Gyula, a Cse-madok országos elnöke, Batta György író, Erdős Péter, a királyfiakarcsai Petőfi Baráti Társulás elnöke, Samu István az MKP elnökségi tagja, és számos magyarországi támogatója a közös ügynek: Prokopp Mária művészettörténész, Kovács Gergelyné kultúrtörténész, Herczeg Melinda, a Herczeg Károly Alapítvány alapítója, Béres József, a Béres Zrt. elnöke és mások.

A tanácskozás végén döntés született arról, hogy a Magyarok Nagyasszonya bronzszobor bemutatását május 13-án szombaton Budapesten, a Máriaremetei Kisboldogasszony Bazilika templomterén tartják, a szobor ezután itt marad a templomban, innét viszi Királyfiakarcsára, ahol augusztus 19-én az egyházkarcsai templomban, a szobor helyeként kijelölt Királyfiakarcsai főtéren és a Cserkészligetben lesz egész napos ünnepség.

Cservenka Judit

ELKEZDŐDÖTT A SZENT LÁSZLÓ-ÉV

Szent László trónra lépésének 940. évfordulójára emlékezünk az idén, valamint 825 éve annak, hogy III. Béla szentté avattatta az Árpád-házi uralkodót. Ezért a Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős államtitkársága 2017-re Szent László-évet hirdetett. A Felvidéken is számos rendezvénnyel emlékeznek Szent László királyra.

Gútoron töredékesen maradt meg a Szent László legendát ábrázoló freskó

A kibontott Szent László freskó Gútoron

Gútor ősi temploma már azzal felhívja magára a figyelmet, hogy ferde a tornya, annyira, hogy az messziről is feltűnik. A Szent Kereszt-templom középkori freskóit néhány évtizede fedezték fel, azt ugyanis az átalakítások során, ahogyan más templomok esetében is, lefestették. Ennek ellenére jól kivehető többek között a Szent Lászlót ábrázoló két freskó is.

A magyar népmondák és egyházi legendák legnépszerűbb alakja Szent László király, aki az első szentté avató királyunk is volt, hiszen ő kezdeményezte István király, Imre herceg, Gellért püspök és két zobori remete, András és Benedek szentté avatását. A legendák nagy része azonban későbbi korokban keletkezett, és nagyon sok van belőlük, némelyek a templomi falfestészetre szintén hatással voltak. Az egyik ilyen látható a gútori templomban is. A legenda szerint a kunok megfutamodnak László király serege előtt. Miután az uralkodó üldözőbe vesz egy kun lovast, de észreveszi, hogy az egy magyar leányt hurcol magával. A lány felszólításra lerántja magával a kunt a földre, majd az ellenfelek birkózni kezdenek. A lány azzal segít a királynak, hogy elvágja a kun vitéz Achillesz-inát, ezek után pedig le is nyakazza. A jelenet után a lány az elfáradt

Szent László fejét ölébe veszi. Oldalról nézve a gútori templom olyan, mintha az egész építmény ferde lenne, a tornya ugyanis egy árvíz következtében elferdült, ennek köszönhetően szépsége még különlegesebb. A szakértők szerint az egyik legszebb román kori emlékünk. A települést először 1249-ben, más adatok szerint 1244-ben említik az oklevelek, amikor is a helyi nemesi Gutori család birtoka volt. A falu templomát a 13. században építették, egy 1284-es oklevélben már említik a Szent Kereszt-templomot is.

„A szentély, a diadalív és a hajó falát is freskók díszítik, ismert ikonográfiai rendszert alkotva. A freskók korát a 13. század végére teszik. Feltárásuk 1979 és 1981 között történt” – olvasható a román kori templomról Kovács László és Görföl Jenő *A magyar szentek ábrázolása* című könyvében.

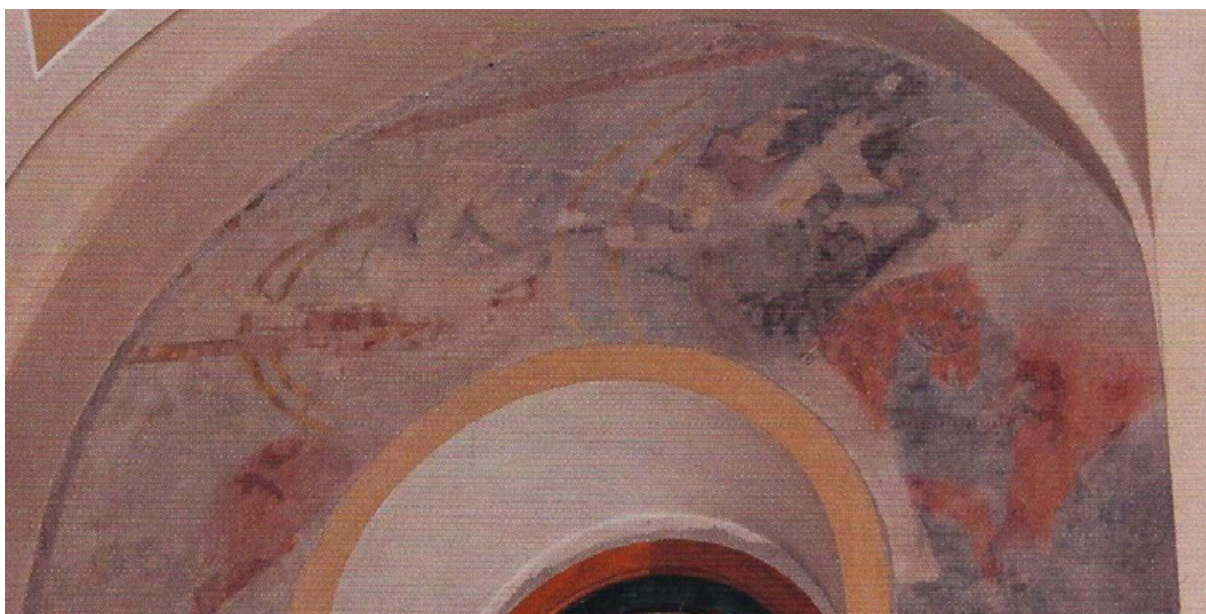

A hajó északi oldalán és néhány helyen a szentélyben is gótikus jegyeket mutató freskókat láthatunk. A szentély mennyezetén látható a *Maiestas Domini*, azaz Isten dicsősége képkompozíció. A templomhajó nyugati falán található Kálváriakép a korábbi freskók közül való, valószínű, hogy 1350 körül készült. A templomban megtaláljuk a Szent László legenda freskóciklust is, amely 1370 körül készülhetett. Kovács László szerint ennek az az érdekessége, hogy az egyes jelenetek képi ábrázolása nem lineárisan, hanem egymás fölött helyezkedik el, ezek az üldözés és a birkózás jelenetét örökítik meg. „László Gyula szerint ez a változat az 1488-ban Augsburgban kiadott Thúróczy Krónika címlapábrázolásával hozható összefüggésbe” – tudjuk meg Kovács László és Görföl Jenő *Középkori templomok Pozsony vármegyében* című könyvéből.

A freskót az 1979-1981 közötti restauráláskor bontották ki, a legjobban az üldözési kép kibontása sikerült, elől a menekülő kun lovas vágat, akit Szent László üldöz fehér lován. A kun harcos fején süveg van, László királyén valószínűleg korona. A jelenet fölött a birkózás jelenetét láthatjuk, és azt, ahogyan egy lány bárdal vág a kun lábához. Ez a kép nagyon rossz minőségű, restaurálása nem sikerült, ezért keveset látni a faliképből. Mindennek ellenére, a kun lovának kecses ábrázolásából arra lehet következtetni, hogy a Szent László legenda képi ábrázolásának nagyon szép gótikus maradványait látni a csallóközi falu templomában.

Szentmihályfán kegyúri megrendelésre készültek a freskók

A Csallóközben a gútori templomon kívül még egyben találunk Szent Lászlót ábrázoló freskókat. Szentmihályfa ősi temploma az esztergomi főegyházmegye névtára szerint már 1050-ben létezett, de ezt okirat nem támasztja alá. Egy okirat tanúsága szerint 1390-ben már biztosan volt itt plébániatemplom. A templom védőszentje Szent Mihály arkangyal.

A Szent László-legenda kezdő képsora

Az első magyar szentek kultusza gyorsan elterjedt, a 12. századot ezek kiteljesedése jellemezte. E szentek sorához csatlakozott az első öt magyarországi szentté avatás kezdeményezője, Szent László. László királyt III. Béla király avattatta szentté 1192-ben. Béla hasonló módon támaszkodott László lovagias alakjának kultuszára, amint korábban László az államalapítóra, Szent Istvánra.

Szentmihályfa neve arra utal, hogy a legkorábbi időkből templomos hely volt, ugyanis a település a nevét a templom védőszentjéről kapta. A templom a 13. század közepén épült, majd a 15. században gótikus stílusban átalakították, a mai formájában ez a két stílusjegy ismerhető fel, bár 1787-ben ismételten alakítottak rajta. „Barokk boltozattal fedték be a hajót, melynek belső pilérei és az északi falon vágott új ablakok ma megtörik az itt látható faliképsort. A templombelső freskódíszke két korszakban készült, 1370-ben és az 1520-as években. A szentély faliképei még napjainkban is mélyretek alatt vannak, a hajó freskóit 1988-89-ban kibontották” – olvasható A magyar szentek ábrázolása című könyvben. Kovács László és Görföl Jenő arra is kitér, hogy a templom északi falán, a felső sorban látható Szent László ábrázolás valószínűleg kegyúri megrendelésre készült.

A templom legértékesebb elemei az 1988-89-ben feltárt freskók. „Közülük a legértékesebb a Szent László-legenda üldözés, birkózás és lefejezés jelenetét bemutató képsora. Az alsó sorban pedig az Utolsó ítélet egyik gótikus stílusú jelenete látható, a templom védőszentjének, a lelkeket mérlegelő Szent Mihálynak az alakjával. A hajó déli oldalán a Szent György kép aránylag épen megmaradt” – tudjuk meg Kovács László és Görföl Jenő Középkori templomok Pozsony vármegyében című könyvéből.

A Szent László legenda három jelenete látszik, de ezek nem teljesek. Az üldözési jeleneten a király alakja nem látható, csak az előre meredő lándzsája, és a visszafelé nyilazó kun alakja vehe-

tő ki. A birkózást ábrázoló jelenet a bal oldalon van, ezen látni Szent László fehér és a kun fekete lovát, valamint a lány alakját, amint az a bárddal a kun lábához ér. A lefejezés jelenetben jól kivehető a szakállas király koronás alakja, amint a kun vezér levágott fejét fogja, hajánál fogva.

A Pihenés jelenet

„A kun szájából távozik a kis emberalak formájában ábrázolt lelke, ez más Szent László-legendaábrázolásokról is ismert. A pihenés jeleneten az ablak takarása miatt csak a lány feje látszik. A földön a különleges levelű fa előtt a lefektetett fegyverek és a pajzs hevernek. A kép bal oldalán pedig a kun vitéz karóra tűzött feje, amint a szemét, szintén e különleges fa ágain álló holló vájja” – olvashatjuk A magyar szentek ábrázolása című könyvben.

A szentmihályfai templomban tehát azokat a jeleneteket láthatjuk, amikor a leányrabló kun lovas harcost a szent király üldözőbe veszi, és a két férfi megbirkózik egymással. A harmadik jelenet pedig a kun harcos lefejezését ábrázolja, ezek a leggyakoribb Szent László ábrázolások Kárpát-medence-szerte. Talán felmerül a kérdés, miért ábrázolták a középkori templomokban a kun lovas lefejezését is? Ennek az lehet a magyarázata, hogy az eredeti legendában ennek a jelenetnek is nagy jelentősége volt, ezért lehetséges, hogy szinte mindegyik freskón, amelyek Szent Lászlót ábrázolják, megjelenik ez a képsor is. A szentmihályfai templomban a freskók tehát a kor szellemében készültek. Azok festője ugyan nem tartozott a legjobb mesterek közé, de a legendaciklus előképeit bizonyára jól ismerte.

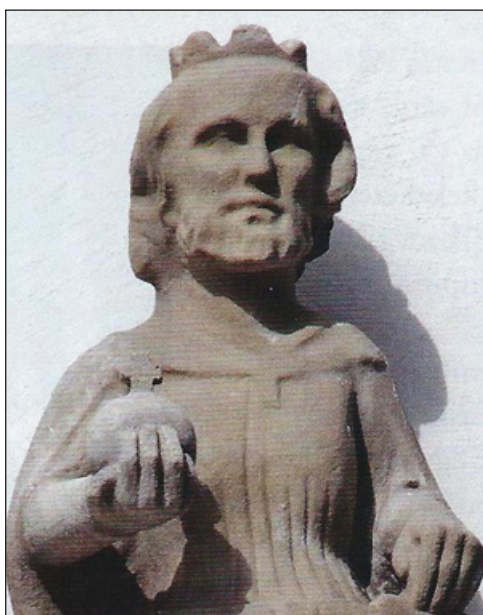
Pozsonyban és Egyházgellén szobrokkal tisztelegnek a lovagkirály emléke előtt

A csallóközi Egyházgelle Szent Péter és Pál-templomában Szent László-mellszobrot láthatunk. „A pasztofórium (szentség ház, a gótikus templomokban általában toronyszerűen kialakított, vasrácsos, talapzatos kőszekrény, vagy a falba süllyesztett, kővel keretezett szentségfülke – a szerk. megj.) alatt, mintegy konzolként egy Szent László-mellszobrot helyeztek el. Maga a portrészobor egy falba épített talapzaton áll. A portré koronás, szakállas királyfej, melyen felismerhetőek a korban hasonló módon ábrázolt Szent László arcvonásai” – tudjuk meg A magyar szentek ábrázolása Szlovákia középkori templomaiban című könyvből. A szerzők, Kovács László és Görföl Jenő azt írják, a Szent László – portré egy Zsigmond korabeli pozsonyi faragóműhelyben készült.

A magyar szentek tisztelete a koronázóvárosban is élt. A legnépszerűbb Szent Erzsébet és László volt. Ennek köszönhetően Pozsonyban is maradtak fenn Szent Lászlót ábrázoló alkotások. Bár valószínűleg abból sokkal több készült, mint amennyit ma láthatunk. Az emlékek elsősorban a régi városháza épületében találhatók.

Szent László-mellszobor Egyházgellén

Szent László szobra Pozsonyban

Az 1350 körül épült Szent László-kápolna a pozsonyi Óvárosháza aluljárója fölött látható – olvasható A magyar szentek ábrázolása Szlovákia Középkori templomai című könyvben. A kápolna szentélyének gótikus boltozata és mérműves ablakai épségben megmaradtak, ám a freskók megrongálódtak. Ennek ellenére a szentély boltív alatti freskója valószínűleg a névadót, Szent Lászlót ábrázolja. A képen egy koronás fővel ábrázolt alak ismerhető fel, bal kezével egy kettős keresztes pajzsra támaszkodik, a pajzs épségben megmaradt a képen. A könyv szerzői szerint ilyen attribútummal szinte kizárólag Szent Lászlót ábrázolták a középkori festményeken. A kápolnát II. Jakab városbíró (1326-1374) építette, és 1968-ban restaurálták azt.

A régi városházán több Szent László-emlék megmaradt. A boltozat záróköveinek egyike egy koronás ki-

rályfejet ábrázol, amelyen kivehető a korabeli markáns arc, ahogyan a szakállas Szent Lászlót ábrázolták abban az időben. II. Jakab városbíró idején készülhetett az egész alakos Szent László szobor is, mely a városháza külső falán látható. A szobor két fej alkotta konzolon áll. Az alkotás az uralkodót lovagkirályként ábrázolja, jobb kezében az országmát tartja, a bal keze a kettős keresztet ábrázoló címerpajzson pihen. A szobor valószínűleg korábban belső térben volt, erre utal, hogy nem ember nagyságú, hanem kisebb, és az is, hogy a láb alsó része nem kidolgozott. Kovács László szerint mind a kápolna, mind a szobor a Nagy Lajos király uralkodása alatt kiteljesedő Szent László-kultusz szép példája.

Köviben az evangélikus templomban Szent László, Gömörhákoson a három király látható

Csatajelenet a gömörhákos templom freskóján

A középkori templomokban gyakran a magyar szenteket együtt ábrázolták, sok helyütt a három király jelent meg egy közös freskón. A gömörhákos templomban a három királyt láthatjuk a faliképeken, míg a szomszédos Köviben Istvánt és Lászlót ábrázolják a freskók. Ez utóbbit már az evangélikusok használják, de nemrégiben felfedték a faliképeket.

Szent László Lengyelországban született. Apja, I. Béla száműzetésben élt. 1048-ban tértek haza. László 1077-től volt király, valószínűleg kétszer koronázták meg, előbb a görög koronával,

majd amikor Salamontól visszakerültek a magyar koronázási ékszerek, akkor azzal is, más legendák szerint László meg sem koronáztatta magát.

Hatalomra kerülésekor hozzáfogott a rendcsináláshoz. A keletről érkező besenyő, kun és úz betörésekkel szemben megővta az országot. Nem csak harci képességeivel tűnt ki, jeles törvénykező volt. 1078-ban és 1085-ben is adott ki törvénykönyvet, ez idő alatt konszolidálódott az ország állapota. Szigorúan büntette a tolvajlást és a rablást. Zsinatokat hívott össze, hogy az egyházi életet is szabályozni tudja, uralkodása alatt az egyházi élet is megerősödött. 1083-ban ő kezdeményezte az első szentté avatásokat. Több középkori freskón az általa szentté avatott uralkodókkal közösen ábrázolták.

Gömör-rákos területe a régészeti leletek tanúsága szerint már az újkőkorban is lakott volt. Kövi (Rákos) várát az Ákos nembeli Detre építtette a 13. század közepe táján, először 1318-ban „Köwy” alakban említik. Mivel a két település története szorosan összekapcsolódik, a két emléket egy cikkben mutatjuk be.

Rákos Szentháromság temploma a 13. század második felében épült román-gótikus stílusban. Gótikus falfestményei a 14-15. században készültek, más források szerint valószínűleg már a 13. század végén elkészültek. A 16. században és a 18. század közepén a templomot átépítették. A 17. században készült barokk berendezése és festett famennyezete is.

„A szentély egyik képsora az apostolokat ábrázolja. Mellettük, velük azonos méretben, de ünnepélyesebben a három magyar szent király jelenik meg. Szent László, az Anjouk és Zsigmond király eszményképe a lovagkirály, kezében a jogarral és országalmával a közepén álló Szent István felé fordul” – olvasható Kovács László és Görföl Jenő A magyar szentek ábrázolása Szlovákia középkori templomain című könyvében. A képen Szent Imre herceg István balján áll.

Kövit már 1243-ban említik az oklevelek. A IV. Béla által kiállított adománylevélben a király a gömöri váruradalomról leválasztott birtokot a Bebek családnak adja. Harminc évvel később megkezdődött a település betelepítése is. Várát a 13. században az Ákos nembeli Detre építtette, de nem sokkal később már romként említik. A 15. században azonban újraépítették, kevés nyoma maradt mára, ugyanis a török időkben

Köviben csak a király glóriás fejének egy részletét sikerült feltárni

ismét lerombolták. A vár romjai a szomszédos Gömör-rákos területén állnak. A középkorban állt itt egy ferences kolostor is, amely szintén a 13. században épülhetett. A kolostor a várral együtt pusztulhatott el, valószínűleg az 1555-ös török támadáskor.

A kövi templomot a Bebek család építette és eredetileg Szent László tiszteletére szentelték fel. A freskó, amely a templom névadóját ábrázolja, csak töredékesen maradt meg, és a 14. században készülhetett. A templomot 1554-től az evangélikusok használják. A magyar szentek ábrázolása Szlovákia középkori templomain című könyv szerint: „A templom szentélyéről feltételezik, hogy eredetileg rotunda volt, s a hozzáépített hajó felől nyitották meg, így a rotunda az új templom szentélyévé vált. A szentély falain található freskótöredékek a szomszédos Rákos (Gömör-rákos) templomának freskódíszzeivel egyidősek, valószínűleg ugyanaz a mester készítette őket. Sajnos, nagyon rossz állapotban vannak. A Szent Lászlót ábrázoló monumentális faliképen csak a király glóriás fejének egy része látható és egy felemelt kard.” A freskókat az 1952-es felújításkor és az 1970-es évek közepén restaurálták. 2011-ben ismét felújítási munkálatokba kezdtek, ekkor további részletekre bukkantak. A kövi templom faliképein államalapító királyunkat is megfestették, ezek a freskók jobb állapotban maradtak fenn.

Karaszko templomában Istvánt, Imrét és Lászlót is ábrázolták

A Rimaszombati járáshoz tartozó Karaszko települést Itáliából a Felvidékre telepített bányászok alapították 1334-ben, de birtokként már a 13. században létezett. Temploma is a 13. században épült. A templomot és a falut a törökök a 16. század közepén felégették, de újra felépült.

Ez a terület a 11. századtól határvédő vidék volt, ahol erőteljesen élt Szent László kultusza. A község templomát Szent László tiszteletére szentelték fel. Építtetői a román stílusjegyeket koragót elemekkel színesítették. A templomot 1596-tól az evangélikusok használják, akik azt a saját igényeik szerint alakították az évszázadok alatt, a freskókat lefestették. A középkori faliképeket 1901-ben fedezték fel, majd tárták fel szakszerűtlenül. Az 1980-as években ismét restaurálták a templomot, a freskókat ekkor tárták fel teljes egészében. A falu Szent László ünnepére vásártartási jogot is kapott a középkorban.

A templomban a Szent László-legenda képsorai mellett a Háromkirályok imádása is látható. Ez utóbbi egy élő hagyomány, melyet még a református zsoltárfordító Szenczi Molnár Albert is említ. A háromkirályokat a három magyar szent király alakjában jelenítették meg. „Ebben az értelemben az öreg király, Szent István Szűz Mária előtt térdel (a korona felajánlásának a motívuma), a szakállas király Szent László és az ifjú király alakja Szent Imre” – olvasható a Magyar szentek ábrázolása Szlovákia középkori templomaiban című könyvben. A Felvidéken két olyan templom van, ahol ilyen freskóval találkozunk. A karaszközi és a póniki templomban is megmaradt a Háromkirályok imádása falikép.

A Kovács László – Görföl Jenő szerzőpáros a Biblia paperum című könyvben így ír a karaszközi templom faliképéről: „A hajó északi falán a Szent László-legenda képsora alatt látható a Háromkirályok imádása kép. A három király koronás feje körül glória van, ez utal arra, hogy itt a bibliai

három királyt a három magyar szent király képében jelenítik meg. A trónuson ülő, gyermekét ölében tartó Szűz Mária előtt térdel az öreg király. A képnek ez a része eléggé megromlott, a koronás glóriás fő azonban kivehető, Szent István. A kép középső részén a szakállas, koronás, glóriás alak hasonlít leginkább a Szent László-ábrázolásokra. Mögötte áll a fiatal, koronás, glóriás király, Szent Imre.”

Ruhájuk és palástjuk is hasonlatos a többi faliképhez, amelyen a három szent uralkodót szokták ábrázolni. Mind a három király feje körül jól látható a glória, ami a bibliai háromkirályok-ábrázolásokon nem jellemző.

A karaszkói Szent László-templom faliképét valószínűleg a budai királyi udvarból érkezett mester festette az 1370-es években, más források szerint itáliai mesternek köszönhetőek a freskók. A képek megrendelője Szécsényi Frank volt, akinek vonásai felismerhetőek a Szent László balján álló lovagban. A királyportréban pedig Zsigmondra emlékeztető vonások sejthetőek. Zsigmond király szívesen hangsúlyozta az Árpád-házhoz fűződő kapcsolódását és Szent László iránti tiszteletét.

A magyar szentek ábrázolása Szlovákia középkori templomaiban szerzői, Kovács László és Görföl Jenő azt írják: „A falikép-ciklus hat jelenetből áll az északi falon. Az első kép Nagyváradot ábrázolja, az ott megmentésükre váró nőket, s egy világos lovon kilovagló gyönyörű, megfejthetetlen értelmű/azonosságú ifjút. A következő képen a Szent László vezette magyar sereg megütközését látjuk a kunokkal: a király lándzsával megsebzí a kunt, aki a lányt maga mögött, a nyeregben hurcolja.” Ez a kép megsérült, így a lánynak csak a keze és övcsatja vehető ki, de a lovak patái alatt a halottak jól láthatóak. A következő képen azt látjuk, hogy a lándzsa nem ütött súlyos sebet a kunon, ezért a lóról leszállva tovább birkóznak a férfiak. Közben a lányra néznek, aki megsebzí a kun lovas horgas inát egy bárdal. „Majd a kunt Szent László hajánál fogva tartja, – az imára emeli kezét – a leány pedig kardot lendít, és lenyakazza. Az utolsó képen szerelmi együttlétet látunk: a fán függő pajzs, korona, kesztyűk alatt Szent László a leány ölébe hajtja glóriás fejét. A képsor érdekessége a fehér alapszín és a rendkívüli alapossággal kidolgozott, egyénített arcok. A kun harcos lova itt is sötétebb, a királyé fehér, ám a kunnak szinte lágy, európai arcvonásai vannak” – tudjuk meg Kovács László leírásából.

A megmentésükre váró nők Nagyváradnál

Tíz méter széles freskón láthatjuk Szent László legendáját Rimabányán

Rimabánya a Rima folyó jobb partján terül el, a Rimaszombati járás települése. Már a 12-13. században létező település volt. Az 1266 és 1272 közötti években egyre több bányász települt ide, ugyanis a közeli Szinér-hegyen aranyra bukkantak. Eredetileg a kalocsai érsekség birtoka volt, az érsektől városi rangot is kapott, majd adómentességet is élvezett. Ennek köszönhetően gyors fejlődésnek indult a város. Jelentőségét mutatja, hogy IV. Béla király még pénzt is veretett itt. Amikor a bányák elveszítették jelentőségüket, akkor kezdett hanyatlani a város is.

Csatajelenet

Az eredetileg 13. században épült katolikus templom magas dombon áll, középkori eredetének jellegzetességeit alig őrizte meg. A 14. században kapta meg azt a freskódíszítést, melyet aztán a protestantizmus hatására mésszel festettek le. A 15. században a husziták alakították át a templomot erődtemplommá. A fali festményeket csak 1956-ban tárták fel. A templom freskódíszei csak részben maradtak meg, a szentélyben csak a nyugati falon.

A hajó északi falán a felső sorban a Szent László-legendát láthatjuk. László királyon kívül Imre herceget is megfestették Rimabányán. A legenda képsorai alatt láthatjuk a Szent Imréről készült képet. A freskók megrendelője valószínűleg a Szécsényi család volt.

A freskók festésének idején Szécsényi Frank volt a település birtokosa, akinek kiterjedt itáliai kapcsolatai voltak, a templom freskóin érezhető az olasz trecento művészeti hatása. Talán olasz mestereknek köszönhetőek a falfestmények. Ekkor lépett a trónra Luxemburgi Zsigmond, aki

ápolta László király kultuszát, valószínűleg ennek is köszönhető, hogy a Szécsényiek Zsigmond iránti hódolatukat ezzel is jelezni kívánták.

Szent László legendáját egy tíz méter széles freskón láthatjuk a rimabányai templomban. Kovács László és Görföl Jenő *A magyar szentek ábrázolása Szlovákia középkori templomaiban* című könyvben így írnak a freskóról: „A déli bejáraton át lépünk a templomhajóba, s a szemközti északi falon, a karzat fölött tárul elénk a hatalmas felületű – tíz méter hosszú – falkép, Szent László király legendája. A történet utolsó jelenete a diadalív keleti falára nyúlik át. A képsor összhatásában kettős élményt ad: egyszerre tűnik túlszűfoltnak, síkszerűen rajzosnak, másrészt viszont festőien megjelenítettek az arcok.”

A freskó bal oldalán, ami a kezdő képsor is egyben, Nagyvárad lőréses bástyái és a tornyos székesegyház látható, a falak között aggódó asszonyokkal és egy harsonát fúvó alakkal. A várfal egyik tornya előtt egy szőke lány látható. A lány talán a kunok ellen induló sereget búcsúztatja. „Ruhája megkülönbözteti az elrablott leány később feltűnő alakjától, viseletének jellege, haja, arca viszont egyezik vele. Semmilyen más, Szent László kerlési ütközetét (cserhalmi ütközet – a szerk. megj.) ábrázoló képsoron nem bukkan fel a legenda kezdőképén ez az alak: szerepe ezért is titokzatos és egyelőre nem megmagyarázható. Van, aki a püspök leányának gondolja: ez a legendát megőrző krónikaszőveg hatása lehet, ahol az elrabolt szép magyar leányról Szent László gondolja ezt és a megmentésére siet” – írja Kovács László.

A freskó középső részén láthatjuk a csatajelenetet, ez a kép a legnagyobb terjedelmű része a freskónak. A képen jól kivehető, ahogy a magyar sereg előtt kiemelkedő Szent László hosszú lándzsájával eléri és átdöfi a kun harcost, aki a magyar leányt a lován hurcolja. A leány a ló hátsó felén ül. „Szent László fehér lovon, vasvértben, lovagi páncélban, de sisak nélkül, koronával látható. A haja szőke, ami ritka a Szent László-ábrázolásokon, egyezik viszont Luxemburgi Zsigmond király arcképeiről ismert hajszínével. A kun harcos barna lovon, testhezálló ruhában van, oldalán tegez, sapkája csúcsos. Az összecsapó seregek lovainak lábai alatt levágott fejek, testrészek sokasága van” – olvasható *A magyar szentek ábrázolása Szlovákia középkori templomaiban* című kiadványban.

A freskó következő jelenete az egymásnak feszülő harcosokat ábrázolja. A fákhöz kötözött lovak mellett a két harcos párviadala látható. A kun rálép Szent László lábára, de a lány, aki közben kiszabadult, rásújt a kun Achilles-inára a bárdal. Azt is megfestették Rimabányán, ahogy a megsebzett, térdre kényszerített kun harcos fejét László király a földre nyomja, és a lány lendíti a kardot. A képsor síkja ezen a ponton befordul a keleti falra, ahol a pihenésjelenetet ábrázolták. Ez azonban csak töredékesen maradt meg. A jelenetben a király a lány ölébe hajtva a fejét pihen a fárasztó harc után.

A Szent László-legendaként ismert freskóciklusok a 13-15. században készültek, ebbe a sorba illik bele a rimabányai is. A legtöbb ilyen falikép Erdélyben és nálunk, a Felvidéken került elő, a kutatók szerint előfordulhat, hogy továbbiakra bukkannak, hiszen nagyon sok templomban tárnak még fel középkori freskókat. Sokuk, ahogy a rimabányai is, hiányos, de szépsége még hiányos mivoltában is magával ragadó.

Kakaslomnicon a sekrestyében találtak Szent Lászlót ábrázoló freskókat

A legkorábbi Szent László ábrázolások egyikét Kakaslomnicon láthatjuk

Már a 13. század közepén létezett itt település, Villa Lomnicza néven említik először az oklevelek, több névmódosításon esett át a falu, a 15. században Kakas-Lomnic néven említik az oklevelek. Majd sokáig Nagylomnic néven szerepel, a német Großlomnitz magyar megfelelőjeként. Gótikus temploma 1280 körül épült fel, freskóin Szent Lászlót láthatjuk.

A 19. század végére ismét Kakaslomnicként említik a települést. Ma a Késmárki járáshoz tartozik, a második világháborúig német többségű település volt, lakosságát kitelepítették.

A falut szász telepesek alapították. Gótikus temploma 1280 körül épült, Alexandriai Szent Katalin tiszteletére szentelték fel. A templomot többször átalakították, valószínűleg a templom hozzáépítésekor kerültek az értékes, 14. századi Szent László-legendát ábrázoló képsorai a sekrestyébe, amelyeket 1957-ben fedeztek fel. A freskó az első Szent László ábrázolások egyike.

A középkori templomépítészet jellemzője volt, hogy Alexandriai Szent Katalinnak szentelték a templomot. Antióchiai Szent Margit és Szent Erzsébet mellett övé volt a harmadik leggyakrabban templom titulus. A középkorban őt ábrázolták a leggyakrabban a női szentek közül a magyar tablóképeken is. A kezében kardot és kereket tartott, ami vértanúságára utal.

Szent László kultusza már korán kialakult. Legendája feltehetően nem sokkal szentté avatása után készült el, és jól illeszkedik a magyarországi szentek legendáinak politikaközpontú eszmekörébe. A király szentségét ugyanis az uralkodói alkalmassággal és mintaszerű gyakorlásával, az egyház irányításában, szolgálatában és védelmezésében szerzett érdemek indokolják. Ezek sok krónikaszerű elemet is tartalmaznak – írja Kovács László történész. Szent László kultuszának sajátos eleme, hogy a Gesta Ungarorumban, az első megmaradt krónikában maradt fenn. Ebben több olyan leírás van, amely egyezik a legendában leírtakkal, de számos csodás történet leírása is megtalálható, amelynek inkább a legendában volna a helye. Azt a legendaíró még nem ismerhette, így azok későbbi betoldásnak minősülnek. Az ilyen legendaepizódok közül a kerlési csata és a leányrabló kun vezér legyőzésének a története a legfontosabbak, ezeket láthatjuk a legtöbb Szent Lászlót ábrázoló freskón is.

A Kakaslomnicon látható Szent László ábrázolások a legismertebbek közé tartoznak, a sekrestyében láthatóak, szemmagasságban. Az 1957-es restaurálás után kiderült, hogy az egyike a legkorábbi ábrázolásoknak. A képsor alapján annak alkotója a királyi udvarral tartott kapcsolatot. A sekrestyében található képsor első és utolsó ciklusa hiányzik. Amikor a korábbi kápolnát, amelyből a templom kibővítésekor a sekrestyét kialakították, kisebbítették, a fal egy részét lebontották, ennek esett áldozatul a kunokkal harcoló Szent László ciklus néhány képe. A három középső jelenet azonban viszonylag jó állapotban maradt fenn: a leányrabló kun harcos lovas alakja, a két férfi birkózása és a kun harcos lefejezése.

A Kovács László – Görföl Jenő szerzőpáros A magyar szentek ábrázolása Szlovákia középkori templomaiban című könyvben így ír a freskóról: „Érdekessége, hogy a leányrablás jelenetében a lány egészen kicsiny alakú, a harcosba és annak íjába kapaszkodik a kun mögött a nyeregben. A kun harcos hátrafelé nyilaz, balkézzel, miközben mellét átdöfi Szent László lándzsája, s arca felé is egy nyíl repül. A kun harcos szájából füst száll ki. A király lova világos, a kun harcosé sötét, vöröses árnyalatú. A Birkózás jelenetben Szent László Krisztusra emlékeztető arccal, koronásan, glóriával jelenik meg, míg a kun arca sötét. Lábával éppen rálépni készül a király lábára, amikor hátulról a leány lesújt rá a bárdal, s elvágja a horgas inát. Az arcok kidolgozásában is különbség van: Szent Lászlóé méltóságteljes, a kuné indulatos.”

“Az utolsó ábrázolt jelenetben Szent László vörös, hosszú hajánál fogva tartja a már halott kun fejét, akinek nyakát a leány – immár nagyobb méretű alakban ábrázolva – karddal levágta. A leány maga előtt tartott, felemelt karddal áll előtte, felette olvasható a neve: „Ladiva est ita”. A kép alapján elfogadható, hogy a szemben álló két harcos, a fehérlovas, glóriás Szent László és a kun vezér a maga sötét lovával, füstöt okádó, eltorzult arcával és különös, a dárdaszúrást túlélő erejével két, egymással szembenálló princípium, a Jó és a Rossz szimbólumai” – írja Kovács László. A kakaslomnici képsor tehát azt sugallja felénk: a Jó győz a Rossz felett.

Neszméri Tünde, (fotók: Görföl Jenő és a szerző)

KEGYELET

Szinte nincs olyan hét, hogy valaki ne hagyna itt bennünket. A következő összeállításban azokra tekintünk vissza, akik 2017 első negyedében távoztak közülünk. Olyanokra is, akik ugyan nem a Felvidéken éltek, de nálunk is tisztelet, szeretet, megbecsülés övezte tevékenységüket. A lista sajnos nem teljes...

Összeállításunk második részében két kerek évfordulóhoz kapcsolódó felvidéki személyiség életpályájára tekintünk vissza.

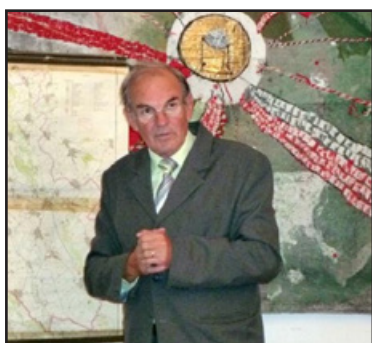
A harmadik rész a megemlékezések, itt a kollektív bűnösség áldozatai emléke előtt is fejet jatunk.

Elhunytak

Ivancsik Péter „Csöveske” (január 1-jén, 50 évesen) - A Felvidéki Rocksínház és az M-Art Társulat alapítói közé tartozott. Többek között az István, a király, a Megfeszített és a Kárpátok őrei rockoperában, valamint az Isten tenyerén rockoratóriumban láthattuk őt, de saját dalokkal is meglepte közönségét. Saját dalokkal is megjelent. Témáit múltunkból merítette, a közönség ráérezett a dalok mondani valójára, a Kereszten, máglyán például Trianon tragédiáját taglalja.

Balázs Erzsébet – 2017. január 11-én, életének 55. évében hunyt el. Több mint tíz éven át volt az MKP rozsnyói járási szervezetének odaadó, lelkes titkára. Könyvtárosként is munkálkodott szeretett falujában, Tornagörgön. Sok-sok közösségi rendezvény szervezőjeként ismerték a környéken. Mindemellett a Csemadok Tornagörgői Alapszervezetének tagja és elnöke is volt. Közösségünkért tevékenykedő, tenni akaró és tetterre kész emberként tartottuk számon.

Pukkai László (elhunyt január 13-án, életének 76. évében) - helytörténész, publicista, magyar-történelem szakos tanár. Alapító elnöke volt a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének, a tisztséget 1994-ig töltötte be. A Csemadok Galántai Területi Választmányának egykori alelnöke, valamint elnökségi tagja volt. Nyugdíjba vonulását követően is aktívan dolgozott, főleg szülőföldje, a Mátyusföld helytörténetének kutatásával és feltárásával foglalkozott.

Olofsson Placid atya, bencés szerzetes – Életének 101., papságának 78. évében 2017. január 15-én adta vissza lelkét Teremtőjének. Olofsson Károly, szerzetesi nevén Olofsson Placid atya, bencés szerzetes. A 2. világháború után a szovjet katonai bíróság koholt vádak (terrorcselekmény) alapján a Szovjetunió munkatáborokban letöltendő tíz évig tartó szabadságvesztésre ítélte, a Gulágra internálták (1946). Erről később így nyilatkozott: „Több-ször elmondtam: jegyezzék meg, az Úristennek van humora! A Szovjetunió tíz évig mindent megtett, hogy tönkregyzen. Én

mégis itt vagyok 91 évesen, de hol van a Szovjetunió?” A szovjet táborban is megtalálta életcélját: „Én nem diákokat fogok tanítani, ahogy elterveztem. Nekem az lesz a dolgom, hogy tartsam a lelket a fogolytársaimban. Ez volt a hivatásom a lágerben tíz évig. Ezért voltam én a legboldogabb ember az egész Szovjetunióban, mert rám talált az életfeladatom.” 1955 novemberében térhetett haza Magyarországra. Papi hivatását sokáig csak titokban gyakorolhatta.

Hecht Anna – 2017. március 7-én, 66 évesen hagyta itt a földi létet. A természettudományok és a zene szeretete töltötte ki az életét. A pozsonyi Comenius Egyetem Matematika és Fizika Karán doktori címet szerzett, majd a természettudományok mellett zenei téren is képezte magát. Kecskeméten a Kodály Intézetben és Budapesten a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán tanult örömmel, odaadással. A kórusmuzsika volt a nagy szerelme, fiatal tanítóként leánykórust alapított a gimnáziumban, sok évtizedig a somorjai Híd vegyeskar tagja, majd karnagya volt és a

Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusának oszlopos tagja, lelkes szervezője, vezetője. Számtalan szakmai és közéleti kitüntetést kapott, legutóbb múlt év augusztus 20-án a Magyar Arany Érdemkeresztet vehette át a pozsonyi magyar nagykövet kezéből.

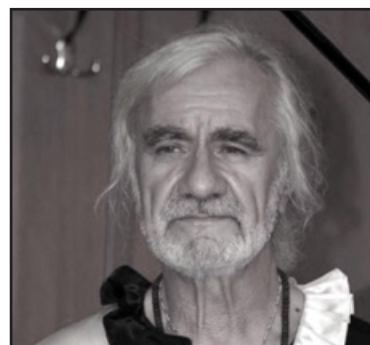
Schniererné Wurster Ilona (mindenki Ilonka nénije március 14-én hunyt el, 85 évesen). Cserkészként tartotta a lelket a fiatalokban, szavalt, emlékezett, magyarságra nevelt. Nagy tisztelője volt Esterházy Jánosnak, éveken keresztül szervezte az utat a budapesti megemlékezésre a Szép utcában található emléktáblához, illetve Mírovba, ahol Esterházy János raboskodott. Magyar Nyelvtankönyve 1977-ben jelent meg. A magyar nyelvű tanoncképzés problémájáról több cikke jelent meg, melyekben kereste

a problémák megoldását. Mindezek mellett alapító tagja, majd elnöke volt a Csemadok helyi szervezetének, melynek keretében önfeláldozóan szervezte a magyar társadalmi életet. Több színdarabot tanított be, melyekben szerepeket vállalt, előadói- és irodalmi estet rendezett.

Balogh Béla (1949. VII. 31. – 2017. I. 3.) a kürti cigányzenekar prímása. A Csemadok által rendezett Őszirozsa magyarnóta-énekesek országos versenyén 2005-től megszakítás nélkül tizenkét éven át közreműködött, sokat tett a verseny népszerűsítéséért, szakmai megalapozásáért és erősítéséért. Több mint félezer fellépésen segítette a versenyzőket sikereik elérésében, tudásuk gyarapításában. Zenekarával az ország sok pontján fellépett, számtalanszor külföldön is.

Csendes László - március 24-én, életének 73. évében ért halálával egy nagyívű színészi pálya zárult le, s bár évtizedekig nem élt és dolgozott a Felvidéken, a Komáromban és Kassán töltött évei során meghatározta a két társulat arculatát. "S 1969-ben jönnek a kassai évek. Ők a színházalapítók. Majd főszerepek sora, amíg csak el nem lehetetlenítik őket. Előbb Beke, majd ő is távozásra kényszerül. De addig olyan szerepek, mint Csongor Vörösmarty lírai játékában, Kakuk Marci Tersánszky pikaresházájában, Sebők Zoltán Sarkadi Elveszett paradicsomában, Emberfi Szakonyi Adáshibájában. Gágyor Péterrel pedig színre viszi Kocsis István Bolyai János című monodramáját is. 1983-ban a kecskeméti Katona József Színházba távozik, később Debrecenben, majd 1988-tól Egerben játszik. Innen is vonul szakmai nyugdíjba. A rendszerváltás után visszatér vendégként Kassára, Ratkó József Segítsd a királyt című drámájában a címszereplő Istvánt játsza el, akit Erkel operájának tévéfilmváltozatában is megismerhetünk. Kassán egykori játszótársa, Thirring Viola oldalán A régi nyár című kisoperetben látjuk. Megrendezte Hernádi Gyula Márai Sándor emlékére megidézett színdarabját a Márai Stúdió ünnepélyes megnyitóján." (jdy)

Kolár Péter - a felvidéki kulturális élet meghatározó személyisége, március végén, hetvenéves korában hunyt el. "…Ki tudja, mikor születik közénk még egy ilyen alázatos, művelt, a kultúra szinte minden műfajában otthonosan mozgó, s alkotni képes egyéniség, aki a hazai magyar nemzeti közösség szolgálatában, a közművelődési tisztségek minden lépcsőfokát végigjárva, ilyen kimagaslóan teljesít? Aki akár tanár, tervezőmérnök vagy zenekari prímás, akár színházigazgató, vagy országos Csemadok-elnök, ugyanazzal a felelősségtudattal dolgozik majd mindnyájunkért élete utolsó pillanatáig?" (bgy)

Kaszás

Anélkül, hogy személyesen ismertem volna őt, meghatározta későbbi évtizedeimet. Életem első budapesti színházélménye is hozzá (többek között) fűződik. Alig egy évvel voltunk csak a Padlás bemutatója után, amikor akkori barátnőm elvitt színházba. Igaz, csak pótszék jutott a zsúfolásig megtelt Vígben, de az élmény egy életre kárpótolt. A barátnő sincs már meg, Kaszás Attila is az égi társulatban játszik, de a Padlás azóta is rendületlenül műsoron van.

Kaszás Attila (1960–2007)

Alig pár héttel később sikerült anyámmal is eljutnom Pestre, ő a Csókos asszonyt szerette volna megnézni, mégpedig Darvas Ivánnal. Van a Bajza utca sarkán egy kis palota – tudtuk meg Darvastól, de amit mégis hazavittünk, az a Mi, muzikus lelkek volt – amelyet Kaszás nemcsak elénekelt, de a hegedűjét is elővette. Anyám évekig emlegette ezt a cingár szeretetbombát – ahogy ő nevezte, s mindig beszámolt róla, ha a televízióban felfedezte magának. Később Budapestre kerülve nem volt olyan darab a Víg színházban, amit ne láttam volna, különös élmény fűz a Szikora János rendezte Az ügynök halálához, amelyben a kisebbik fiút, Happyt játszotta Hegedűs D. Géza, Tordy Géza, Halász Judit és Bárdy György társaságában. A Pesti Színházban felesége, Eszenyi Enikő oldalán Orlando lehetett az Ahogy tetszikben, s ugyanitt mutatták be Rudolf Péter rendezésében a Dühöngő ifjúságot. A felesége itt is Eszenyi volt, s mintha ma lett volna, sose felejttem a főpróbát, amelyen nagyobbbrészt nyugdíjas korú nénikék üldögéltek, s az egyik intimebb jelenetnél felszólt egy néni: Nem halljuk! Kaszás egy pillanatra tessék-lássék kiépve a szerepéből, visszaszólt a néninek: Megpróbáljuk hangosabban, s bizony csak a legilletékesebbek vélték felfedezni, hogy ez a mondat nem az éppen színpadon lévő Szarvas Józsefnek szólt, hanem az elégedetlenkedő ingyenjegyes néninek.

Nem volt év, hogy ne mentem volna el megnézni Osborne remekét, egy idő után már kívülről tudtam a szöveget, s nem is zavart, ha egy-egy mondat elsikkadt a levegőben. De a kilencvenes évek elejének nagy dobása volt a Leonce és Léna is, amely viszont Eszenyi első rendezése volt, s a Pécsi Országos Színházi Találkozón szinte minden megszerezhető díjat bezsebelt, így Attila kapta a legjobb férfialakítás díját is. Ahogy a vígszínház évei felejthetetlen alakításai közé tartozott a Liliom, a Baal és a Mágna Miska címszerepe.

Lassan két évtized telt el azóta, a kilencvenes évek múltán mindketten elkerültünk Budapest-

ről, ő vidéki színpadokon folytatta, majd a Nemzeti Színház tagja lett. Közben folyamatosan rohant, azon kevés színészek közé tartozott, akit a tévécsatornák is foglalkoztattak, de sose adta el magát médiasztárnak. Soha többé nem láttam színpadon, de a véletlen úgy hozta, hogy kétszer is találkoztunk személyesen. Előbb a Nemzeti öltözőjében, ahol M. Csepécz Szilvia néhai kolléganőm csinált vele interjút, s szájatva hallgathattam, de volt egy sokkal kínosabb találkozásunk is Pozsonyban, ahol a magyar klubban Bárdos Ágnes vendége volt. Egy pityókás ismerősöm zavarta meg beszélásaival a beszélgetést, ezért mentvén a helyzetet, az ismerőst elvezettem, magam is lemondva ezzel az est további részéről. De ki gondolta volna akkor, hogy alig pár hónap maradt már csak számára a földi létből.

A Nemzeti Színház előtt ravatalozták fel, kegyetlenül fújt a csípős tavaszi dunai szél, nagykahátban is majdnem odafagytunk, mire a gyászszerartás a végéhez ért.

Nem élte meg az ötvenet, tíz éve már, hogy elment, még csak Kossuth-díjat sem kapott, de színházterem őrzi a nevét a Nemzetiben, a napokban a Pesti Színházban fotókiállításon elevenítik fel a kilencvenes évekbeli vígszínházi szerepeit, s a lemezjátszómban pedig napok óta Tombol a hold, Attila lemeze, amelynek a dalszövegeit is maga írta. „A ráncok közt eltűnik a könny// fénytelen szemeken már örök az álom, //A fáradt test már néma közöny” – énekli, „hisz nem vagyunk mi sem – általuk voltunk”. Köszönet mindenért.

Juhász Dósa János

Hetvenéves lenne a „Fehér Pelé”

Szikora György emlékére

Március másodikán töltötte volna be hetvenedik esztendejét Szikora György, minden idők egyik legnagyobb tehetségű (cseh)szlovákiai labdarúgója, a későbbi kiváló edző.

A Fehér Pelé – a brazil sajtó ajándékozta meg ezzel a találó, mindent kifejező becenévvel – mindössze 58 évet élt, s ha figyelembe vesszük, hogy kiváló hazai magyar kortársainak, így az Európa-bajnok Gógh Kálmánnak, az ötvenötszörös csehszlovák válogatottnak csupán 47 év adatott; Józsa Lászlónak, a legendás gólkirálynak ötvenegy, Móder Lászlónak, a Slovan Bratislava csatárának, a Kupagyőztesek Kupája elnyerőjének is csak hatvanegy esztendőre futotta e földi létben, akkor megdermedünk: újabb adalékkal gyarapíthatjuk nemzeti kisebbségünk megpróbáltatásokkal teli történetét.

Minthogy e négy kiválóságot a barátnak kijáró bizalom és őszinteség tisztaságában szemlélhettem, leírhatom, hogy bizonyos: más körülmények között hosszabban élhettek volna, tehetségük kápráztatóbban bontakozhatott volna ki. (Gógh Kálmán ráadásul Gútáról Csehországba deportált család tagja volt, ezért született Kladnón.)

Ott voltam a társaságukban meccsek előtt és után, megfigyelhettem a gyűlölködő szurkolók

viselkedését velük szemben – tisztelet a mindenkori kivételeknek, mert olyanok is akadtak, szép számban, – ám az olykor még az edzőik részéről is megnyilvánuló megalázások nyomot hagytak bennük. A legkirívóbb és legigazságtalanabb eset Szikora Gyurival esett meg, amikor Jozef Marko indoklás nélkül kihagyta a mexikói világbajnokságra utazó keretből, holott a Fehér Pelét a Stadion című prágai szaklap abban az évben a legjobb csehszlovákiai labdarúgónak nyilvánította!

„Egy fejesgól Schroiffnak, aki inkább vonalkapus volt — a fotó assai Lokomotíva-pályán készült.”

Szikora élete tele volt ilyen lélekromboló válságokkal – még a dunaszerdahelyiek edzőjeként is gyalázták, ha civilben azokban a városokban járt szakmai megfigyelőként, melyeknek csapata a DAC következő ellenfele volt...

Persze, ne keseregjünk, “ez volt az ő sorsuk”, mondhatjuk, de akárhogyan is próbáljuk elemezni a történeteket, a rajtunk (is) ejtett sebek még mindig sajognak és fájnak.

Szikora Gyurka és a többiek gyakran mezbe bújtak a (cseh)szlovákiai magyar újságírók foci-csapatának tagjaként is, így mi közelről figyelhettük rendkívüli képességeiket, s megtapasztalhattuk, milyen szeretettel fogadják őket a magyarok lakta településeinken a szurkolók.

Vajon a mai nemzedékek közül ki ismeri történetüket? Pályafutásukat? Sorsukat? Melyik fiatal érti ma már, mit jelent a magyar sors nyilvános vállalása a határon túli nemzeti közösségekben? Mit jelentett, amikor elsősorban sportolóink országra-világra szóló teljesítményei erősíthették nemzettudatunkat?

Évtizedek óta szorgalmazom a hazai magyar sportmúzeum létrehozását. Úgy tetszik, az idén Komáromban megvalósulhat ez az álom. Reméljük, lesznek, akik támogatják az Aranyemberek Sportmúzeuma megteremtését.

Batta György

Mire emlékeztet az Aranyember?

Január harmincadikán, egy fagyos téli napon új lénnel gyarapodott Komárom: a márványtalapzaton álló férfi egy hajdani regényhős. Teste fémből van, aranyos köpenye messziről felhívja viselőjére az Eötvös utcán járók figyelmét.

Világra való első eljövételét a város híres szülöttének, Jókai Mórnak köszönheti, aki regényt írt részben képzelt, részben (állítólag) valós cselekedeteiről, majd a történetből színművet formált. Mai világunkban történt megjelenése Konrád József, egykori színigazgató feleségének, Márta asszonynak a műve, hiszen ő találta ki, hogy meg kellene mintázni a kalandos életű férfiút, akit a világot jelentő deszkákon a férje keltett életre. És végül: Gáspár Péter szobrászművész vállalta, hogy szobrot alkot a magyarok képzeletét ma is megmozgató aranyemberről.

A szoborállítási alkalmat az 1952-ben megalapított Magyar Területi Színház hatvanadik évfordulója szolgáltatta. Az ötlet – köszönet érte a tervet támogató TEÁTRUM színházi társulásnak, és az adományozók nagylelkűségének, négy esztendő múltán valósult meg. (Márta asszonynak a gyűjtés sikerességében is óriási volt az érdeme.)

Tekintve, hogy az Aranyember a lakhelyem közelében található, szinte kényszerít rá, hogy leírjam csaknem hatvan évvel ezelőtti, ma is nagy hatású élményemet. 1957 nyarán plakátok jelentek meg városkámban, Tornalján, és a hangszóróban is sűrűn elhangzott a hirdetés: a Magyar Területi Színház szabadtéren bemutatja a Néma levante című színművet.

Akkoriban mindössze pár év választotta el a (cseh)szlovákiai magyarságot az iszonyú, szinte minden családból áldozatot szedett második világháborútól, majd a teljes jogfosztottságtól, a kitelepítésektől és a deportálásoktól. Az új rendszer szétverte az ősi magyar földművelő- és állattartó létformát, s néhányan még mindig körülnéztek az utcán, amikor anyanyelvükön szóltak, hiszen a teljes jogfosztottság a nyelv betiltását is jelentette.

És mégis: olyan készülődést, lelkesedést azóta sem láttam tájainkon, mint ahogyan hatvan esztendeje a Néma levente előadására készültek a városka lakói. Mi, gyerekek a Hámos-kertben elhelyezett színpad készítését figyeltük, s amikor megérkezett a művészek autóbusza, ott kíváncsiskodtunk körülöttük. Az esti előadás hosszan tartó, megható ünneplést hozott – nem csak a színművészeket, az újjászülető magyar kultúrát is könnyezve tapsolta meg a közönség.

Az előadás még hosszú időn át téma volt a városkában. Annyi bizonyos, ez a háború utáni első, zavartalanul lezajlott magyar együttlét is hozzájárult nemzeti öntudatunk megerősödéséhez... Valószínű, hogy az elmúlt hatvan esztendőben ilyen izzású magyar esemény nem sűrűn fordult elő ifúságom városában.

Bennem ezt az élményt csillantotta meg újfent a napokban elhelyezett szobor. Köszönet érte!

Batta György

Összetartozunk

Valami bizsergett ott legbelül, a szívünk tájékán. Miközben szakadó esőben, térdig sárosan énekeltük a magyar himnuszot. Közöttünk megbújtak a titkos rendőrök, akik árgus szemekkel figyeltek bennünket, de mi nem törődtünk velük. Szabadnak és boldognak éreztük magunkat ott, a pozsonyligetfalui Petőfi-szobornál.

A csodálatos pozsonyi egyetemista évek után, amikor többek között „megdöntöttük” az átkos rendszert is, következtek a dolgozós hétköznapiak. De március 15-én mindig elzarándokoltunk szent helyünkre, a Petőfi-szoborhoz, Radnai Béla monumentális művéhez. Micsoda öröm volt, amikor kiderült, hogy ez a csodás alkotás méltóbb helyre, a városközpontba, a Medikus kertbe kerül!

Szerencsésnek mondhatom magam, mert az elsők között láthattam a gyönyörűen felújított szobrot, még a restaurátor műhelyében. Kifaggathattam azt az embert, akinek keze nyomán a sok szenvedést elviselt, bántott, megrongált márványszobor, valóságos fönixként éledt újjá. Nem álltam meg, hogy végig ne simítsak rajta, amikor eljöttem. Visszavárunk, Petőfi!

Valóságos örömnép volt, amikor teljes pompájában csodálhattuk meg lánglelkű költőnk hófehéren vakító szobrát új, méltó helyén. S egy alkalommal jómagam is abban a megtiszteltetésben részesültem, hogy megkoszorúzhattam – egykori igazgatóm, szép emlékü Dobos László társaságában.

Az évek repültek, s az egyik nemzeti ünnepen már óvodás kisfiammal és kis virággal érkezünk a szoborhoz. A gyermek csak nézte, nézte, hogy milyen sokan helyezik el a hála és az emlé-

kezés virágait Petőfi lábainál. Aztán, amikor az ünnepség végeztével az emberek már lassanként hazaszállingóztak, odament a szobor talapzatához, és ő is odarakta a rengeteg virág mellé, amit ő hozott, s szépen elrendezgette. Rám mosolyogva csak ennyit mondott: Látod, anya, most én is megkoszorújom Petőfi Sándort? S kis kezével végigsimított a márványon...

Találkozunk a Petőfi-szobornál. Ez volt a szlogenünk hosszú évtizedekig, hiszen ha másutt nem nagyon, ott minden év március 15-én találkoztunk régi kedves ismerőseinkkel, néhány puszi, ölelés, keresetlen szó reményében. Még a lépteink is könnyebbé váltak, amikor az ünnepséget követően hazaindultunk. Jó volt érezni, hogy összetartozunk.

Az évek szinte észrevétlenül suhantak. Ma Dunaszerdahelyre visz az utam, hogy ott hajtsak fejet hőseink előtt, akik bátrak voltak és mertek. De lélekben ott lesz velem egykori óvodásom, aki ma már egyetemista és a komáromi Klapka-szobornál fog emlékezni. Gondolni fogok szeretett régi pozsonyi ismerőseimre, akik fagyban, sárban, szélben, bágyadt napsütésben minden évben ott voltak és vannak Petőfi monumentális szobránál. Kívánom mindenkinek a bizsergést, ott legbelül, valahol a szív tájékán. Összetartozunk!

B. Vida Júlia

Megemlékezés az Országházban a Felvidékről kitelepített magyarok emléknapján

A Rákóczi Szövetség április 12-én, szerdán tartotta díjátadással egybekötött megemlékezését a Felvidékről kitelepítettek emléknapján.

Az eseményre az Országház felsőházi termében került sor. Beszédet mondott Gulyás Gergely, az Országgyűlés alelnöke, Menyhárt József, az MKP elnöke, valamint Popély Árpád történész.

Az 1989-ben alapított Rákóczi Szövetség tevékenységének 2013 óta részét képezi a felvidékiek kitelepítéséről való megemlékezés – mondta köszöntőjében Halzl József, a Rákóczi Szövetség elnöke, hozzátéve, hogy az emlékezés nem zárja ki, hogy törekedjenek a szlováksággal a baráti kapcsolatokra.

Halzl József, a Rákóczi Szövetség elnöke

Gulyás Gergely, az Országgyűlés alelnöke emlékező beszédében a Babilon partjainál könyveit hullató zsoltáros fájdalmát idézte, figyelemztetve arra, hogy a választott nép és a felvidéki magyarság sorsa hasonló. A csehországi kényszermunka, a kitelepítés és a jogfosztottság között sem lehetett szabadon választani; szenvedéseik miatt hiába küldte könyörgő leveleit Mindszenty hercegprímás a nyugati világnak, cinikus hallgatás volt a válasz csakúgy, mint 1956-ban. Az égőn fájó sebet csak részben gyógyítja az emléknapi, és a Babilonba került nép sorsa, példázata örök tanulság.

Gulyás Gergely, az Országgyűlés alelnöke

Menyhárt József, az MKP elnöke

Menyhárt József, a Magyar Közösség Pártjának elnöke az elinduló vonatról szóló népdalt idézte, de hozzátette, hogy nem keseregni jöttek, mert arról leszoktak jól felfogott érdekekben, hanem emlékezni és számonkérni. A történelmi eseményekre való emlékezés után a politikus felsorolta azokat az eseteket, amikor a különböző nyugati vezetők bocsánatot kértek országuk, elődeik múltbéli vétkeiért, amit más népek ellen elkövettek. A magyar az egyetlen, amely hiába vár erre a mai napig. Az esemény múlt idejű, nem változtatható meg, de a fájdalom megszüntethető bocsánatkéréssel és megbocsátással. De ez a sorrend: bocsánat és megbocsátás. A kettő nem cserélhető fel.

Popély Árpád történészként, dr. Urbán Jánosné pedig hajdani kitelepítettként idézte fel a 70 évvel ezelőtti eseményeket. Ezt követően került sor a Rákóczi Szövetség által hirdetett középiskolás és főiskolás pályázatok eredményhirdetésére, melynek első díját Wágenhoffer Gergely nyerte el.

Cservenka Judit, Fotók: Színek János

Elismerések, kitüntetések, díjak

Ezekre is számos példa volt 2017 első negyedében. Szerencsére a lista most sem teljes.

Szvorák Katalin munkásságát Madách Imre-díjjal jutalmazzák

Madách Imrére emlékeznek a Nógrád megyei ünnepségen január 20-án, Balassagyarmaton. Ennek az ünnepi alkalomnak a során adják át Huszti Péter Kossuth- és Jászai Mari-díjas színésznek, színiakadémiai rektornak, színházigazgatónak, rendezőnek és Szvorák Katalin Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas népdalénekesnek, előadóművésznek az idei évi Madách Imre-díjat. "Ez az újabb díj, akárcsak az összes eddigi, váratlanul érkezett. A Madách-díj különleges értékkel bír számomra, mert szűkebb régióm, a gyökereim, a szülőföldem és Madách üzenetét érzem belőle. Külön öröm, hogy a másik díjazott az általam nagyon tisztelt Huszti Péter. - mondta Szvorák Katalin. (bb, fotó: evangelikus.hu)

Neszméri Tünde kapta a Kantár Csaba Díjat

Kantár Csaba fiatalon elhunyt költőre emlékeztek szülőfalujában, Szimőn január 21-én. Ezen a rendezvényen mutatták be A fiatal írók antológiáját is, s idén is kiosztották a Kantár Csaba Díjat, melyet 2017-ben Neszméri Tünde, szerkesztőnk vehetett át. A Kantár Csaba Ifjúsági Irodalmi és Közéleti Díjakat hagyományosan az író szülőfalujában, Szimőn adják át. A fiatalon elhunyt művész emlékére minden évben ünnepséget szerveznek. A díjjal olyan fiatal írókat, közéleti személyeket ismernek el, akik méltóak Kantár Csaba emlékéhez. (fotó: Bolya Szabolcs)

Répás Ágnes kapta a Hűségdíjat Szentpéteren

A Csemadok szentpéteri alapszervezetének januári évváró taggyűlésén a Hűségdíjat Répás Ágnes, az Új Évszázad Nyugdíjasai Polgári Társulás vezetőségi tagja kapta, aki alapító tagja volt a menyecskekórusnak, a nyugdíjasklubnak és aktív tagja az Őszirózsa énekcsoportnak is.

Csemadok-díjak

A Magyar Kultúra Napja alkalmából szervezett díszünnepségen január 22-én, Galántán Csemadok Életmű Díjban részesült Csák Istvánné, Nagy Elza is, Erőss Attila, Mészárosné Pék Ilona. Közművelődési díjjal köszönték meg Bankó Ibolya, Strieženec Horváth Rudolf, Nagy Anikó és Száraz Erzsébet munkáját. A Gyurcsó István-díjat Bárdos Gábor, Somorja polgármesterének nyújtották át.

A képen Bárdos Gyula adja át a díjat Nagy Elzának.

Boráros Imre és az Élő Zoboralja polgári társulás Esterházy-emlékérmes

Március 12-én Budapesten a Rákóczi Szövetségben működő Esterházy János Emlékbizottság szervezésében Esterházy János Emlékünnepséget tartottak. A Szép utcában megkoszorúzták Esterházy János emléktábláját, majd a Pesti Megyeháza Dísztermében sor került az Esterházy János Emlékérmék átadására Boráros Imre Kossuth-díjas színművésznek és az Élő Zoboralja polgári társulásnak. Ez utóbbi képviselőjében Zilizi Zoltán, a társulás elnöke vette át a díjat.

Magyar állami kitüntetések

Nemzeti ünnepeink alkalmából Magyarország köztársasági elnöke kitüntetésekkel jutalmazza azokat a személyiségeket, akik példaértékű tevékenységükkel lámpásai a magyarságnak. Po-

zsonyban Kovács László pedagógus, Méry Margit, Urbán Aladár pedagógusok és Rózsa Ernő jogász vették át a díjat Czimbalomosné Molnár Évától, Magyarország nagykövetétől. Budapesten Földváry Terézia, Sárosfa község független polgármesterét tüntették ki, Kassán Badin Ádám mesemondót.

Magyar Örökség díjas a Selye János Gimnázium

A Magyar Örökség és Európa Egyesület Magyar Örökség díj bírálóbizottsága idén többek között a komáromi tanintézménynek ítélte oda a Magyar Örökség díjat, melynek átadására a Magyar Tudományos Akadémia székházában került sor. A tanintézmény 368 évének szól a Magyar Örökség díj.

Kövér László és Berényi József Igaz Ügyért Díjat kapott Borsiban

II. Rákóczi Ferenc születésének 341. évfordulója alkalmából emlékünnepségre került sor március 25-én délután Borsiban. A II. Rákóczi Ferenc Polgári Társulás a rendezvény keretében

adta át az Igaz Ügyért Díjat – a II. Rákóczi Ferencet ábrázoló bronz plasztikát, Lipovics János szobrászművész alkotását – Kövér Lászlónak és Berényi Józsefnek, azon erőfeszítéseik elismeréseképpen, amelyet a kastély felújítása érdekében tettek és tesznek.

Átadták a Szlovákiai Civil Becsületrend díját Komáromban

Április első vasárnapján adták át a Szlovákiai Civil Becsületrend díját. A komáromi Kultúrpalotában rendezett ünnepségen Icsó Béla, Barka polgármestere vehette át a kitüntetést. A társaság ezzel az elismeréssel kívánja a kitüntetettek tevékenységének egyetemes és örök értékű humánusmát mindenki számára követendő példaul állítani. Icsó Béla a közösségért végzett értékkeremtő munkájáért vehette át a díjat.

Albert Sándor kapta a Felvidéki Magyar Pedagógus Díjat

Kétnapos szakmai fórumot tartott április elején a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége Rozsnyón. Ez alkalomból adták át a szövetség díjait. A Felvidéki Magyar Pedagógus Díjat idén Albert Sándor kapta. A tehetségek felkarolásáért és gondozásáért Hanesz Angelika és Mészáros Magdolna, a kiváló módszertani, nevelési, szakmai és tudományos eredményekért

Hrbáček Magdaléna és Kalácska Erzsébet, a szlovákiai magyar nyelvű oktatást támogató tevékenységért Morvay Katalin munkáját méltatták, valamint in memoriam Dr. Palinay Gyulát.

Pedagógus életpálya díjjal mondtak köszönetet Bábi Lászlónak és Molnár Ilonának.

A határtalan szenvedély határtalan öröme a DAC Arénában

Nem mindennapi futballmérkőzés tanúi lehettünk április 8-án a DAC Arénában. Volt füst, robbanás, petárda. Rohamrendőrség kutyákkal. Szemet, szívet melengető élőkép, himnuszok, amelyek hirdetik a magyarságot, az összetartozást. Erdély, a Felvidék és Magyarország szeretetét.

A 7139 néző sokféleségét mutatja, hogy a csallóköziek mellett eljöttek a varázslatot látni többek között még Kolozsvárról is. És varázsolt a csapat, DAC – Slovan 1:0!

*

Úgy tartják, hogy a magyar válogatott mellett a Ferencváros az a csapat, amelyet az össz-magyarország sajátjának érez, legalábbis ez a nimbusz alakult ki széles körben. Egy ideje viszont e kettő mellé felsorakozott a dunaszerdahelyi DAC is, amely egyre nagyobb teret nyer ilyen tekintetben, melyet mi sem bizonyít jobban, hogy előbb Csallóköz határait nőtte túl és szólítja meg immár Felvidék szerte a sportbarátokat, majd az anyaországra vonatkozóan is megtörtént ez, míg László Csaba érkezésével remélhetőleg az erdélyi és a székely nemzetrész felé is létrejött a kapocs.

Ebből a jelenségből és a varázslatos szurkolótábor elnyűhetetlen fanatizmusából fakadóan pedig fantasztikus hangulat uralkodik minden egyes DAC-meccsen. A Slovan elleni rangadó viszont mindegyiktől eltér. Terhes szimbóluma lett a szlovák-magyar viszonynak, hiszen míg az egyik, – ahogy a fentebb is levezettük – a magyar nemzet szimbolikus csapata, addig a Slovan – amint a neve is hirdeti – a szlovák nemzeté. E mindenkori szembenállás pedig 2008. november 1-jén csúcsosodott ki igazán, amikor a szlovák karhatalom a szurkolókra uszította a rendfenntartó egységeket, amelyek könyörületet nem ismerve vertek agyba-főbe, akit csak értek. Egy áldozat, Lengyel Krisztián súlyosan meg is sérült. Ráadásul olyan törvényt is életbe léptettek, hogy

nem nemzetközi meccseken ne lehessen a szlovákon kívül más zászlót kitenni a stadionban, így szabva gátat a piros-fehér-zöld tengernek a DAC-meccseken.

Nem csoda hát, ha a patinás mérkőzés felkeltette a magyar közvélemény és a magyar média figyelmét, és a különböző sajtóorgánumok után immár élő közvetítésre is bejelentkezett a köz-média M4 sportcsatornája. Ez egyrészt azért fontos mérföldkő, mert nincs tudomásom róla, hogy magyar TV közvetített volna valaha is szlovák bajnokit. Ugyanakkor egyfajta biztonságérzetet is nyújt, hogy Magyarország szeme előben figyel, ami az esetleges rendőri, vagy bárminő túlkapásoknak remélhetőleg gátat szabhat.

A közvetítéssel pedig tovább épül a DAC nemzeti kultusza, ami akár fenyegetheti a Fradi ezt betöltő szerepét, figyelembe véve, hogy a zöld-fehér alakulatnál bár a legtöbb tekintetben óriási infrastrukturális összkomfort és fejlődés tapasztalható, a szurkolók és a vezetés között viszont feszültség érezhető, ami alapjában nyomja rá bélyegét a Fradi körül korábban kialakult miliőre.

A mérkőzésre már egy hónappal ezelőtt elfogytak a jegyek, tehát teltház lesz, ami közel 7000 embert jelent, mivel az új stadionnak még csak a fele van készen. Amikor viszont elkészül, akkor derül ki igazán, hogy a nemzetmarketing vajon 13 ezres teltházat is tud-e majd produkálni. Az infrastruktúrára, a hangulatra és a szurkolásra nem lehet panasz, most már csak a játék képén kellene némileg változtatni.

*

A stadionba érkezve hangsúlyt kapott, hogy egy történelmi pillanat tanúi vagyunk, hiszen a Szlovákia legsikeresebb klubja elleni örök rangadót Magyarországon is láthatják. A mérkőzést a helyszínen tekintette meg Kövér László, a magyar Országgyűlés elnöke, de ott volt mások mellett Szász Jenő, az NSKI elnöke, valamint Menyhárt József, az MKP elnöke is. Egy új szlogent választott a DAC vezetése: Határtalan szenvedély, ami most még igazabb volt, hiszen országhatárokon túl is részesei lehettek a nézők a DAC varázslatnak.

A Nélküled, a DAC himnusza alatt élőképben mutatta meg a szurkolótábor a nagyvilágnak a DAC és a magyarság közötti elszakíthatatlan-eltéphetetlen kapcsolatot, amit a magyar Himnusz közös éneklése tett még teljesebbé. Valójában semmilyen TV közvetítés sem tudja visszaadni a nézőtéren elhangzó himnuszok éneklése közben azt az érzést, amely összeszorítja a szívet, lelket. Azt az érzést, amelyet egy szétszakított nemzet érez.

Hideghéthy Andrea cikkeiből és fotóiból válogattunk

FELVIDÉKI MAGYAROK – elektronikus folyóirat, kiadta a SZÖVETSÉG A KÖZÖS CÉLOKÉRT (SZAKC)

Felelős kiadó: Pogány Erzsébet, a SZAKC igazgatója, kapcsolat: 815 57 Pozsony, Május 1 tér 10-12.

815 57 Bratislava, nám. 1. mája 10-12., e-mail: szovetseg@szakc.sk

A Felvidék.ma hírportál cikkei nyomán szerkesztette: Oriskó Norbert

2017/1.

A FOLYÓIRAT MEGJELENÉSÉT A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP TÁMOGATTA

